

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
CURRENT TRENDS AND PROSPECTS
IN UKRAINE AND THE WORLD

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

Частина 2
Part 2

12 січня 2024 р.
January 12, 2024

м. Біла Церква, Україна
Bila Tserkva, Ukraine

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
CURRENT TRENDS AND PROSPECTS
IN UKRAINE AND THE WORLD

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

Частина 2
Part 2

12 січня 2024 р.
January 12, 2024

м. Біла Церква, Україна
Bila Tserkva, Ukraine

УДК 33
ББК 65

Економіка, облік, фінанси та право: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 12 січня 2024 р.): у 2 ч. Біла Церква: ЦФЕНД, 2024. Ч. 2. 55 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні та світі» з:

Вінницький національний аграрний університет
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Державний податковий університет
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
Західноукраїнський національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Національна академія внутрішніх справ
Національна академія статистики, обліку та аудиту
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний університет «Запорізька політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний університет харчових технологій
Одеський національний економічний університет
Полтавський університет економіки і торгівлі
Сумський національний аграрний університет
ТОВ «НКБУД»
Український державний університет науки і технологій
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Черкаський гуманітарно-правовий ліцей ЧМР ЧО

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; економіки промисловості; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; публічного управління та адміністрування; правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; екологічного, земельного та аграрного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 9. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ SECTION 9. LEGAL PROVISION OF STATE ADMINISTRATION AND LOCAL SELF-GOVERNMENT.....	7
<i>Фаїзов А. В.</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ	7
СЕКЦІЯ 10. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС SECTION 10. ECONOMIC LAW AND PROCESS.....	9
<i>Петрина В. Н.</i> ПРО ПРОЦЕС ВИРІШЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СПОРІВ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ	9
СЕКЦІЯ 11. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ SECTION 11. LABOUR LAW AND SOCIAL SECURITY LAW	11
<i>Карпенко Р. В.</i> ПРАВОВА ПРИРОДА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ОБ'ЄКТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	11
<i>Рукіна Д. О.</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ	13
СЕКЦІЯ 12. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО SECTION 12. ENVIRONMENTAL, LAND AND AGRARIAN LAW	15
<i>Боснюк О. П.</i> ЕВОЛЮЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО АГРАРНІ РОЗПИСКИ	15
СЕКЦІЯ 13. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 13. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX.....	17
<i>Кравчук М. А.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПРОСТОРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	17

СЕКЦІЯ 14. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК SECTION 14. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	19
<i>Шашула Л. О.</i> ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗБИТКІВ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В СИСТЕМУ РАХУНКІВ.....	19
СЕКЦІЯ 15. ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ SECTION 15. ECONOMICS OF INDUSTRY.....	21
<i>Савко О. Я., Жибак І. П.</i> SWOT-АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	21
СЕКЦІЯ 16. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ SECTION 16. ENVIRONMENTAL ECONOMICS	23
<i>Шпильова Ю. Б., Омельченко А. А.</i> ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	23
СЕКЦІЯ 17. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 17. ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES	25
<i>Бадіца А. В.</i> ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	25
<i>Kravchenko S. A.</i> DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP FOR CATTLE BREEDING IN WARTIME CONDITIONS.....	28
СЕКЦІЯ 18. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 18. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	30
<i>Кірик А. Ю.</i> РОЛЬ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ В ЕКОНОМІЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	30
<i>Січка І. І.</i> ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТУВАННЯ В ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС.....	32

СЕКЦІЯ 19. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
SECTION 19. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT	34
<i>Бондаренко Н. М., Попова Є. С.</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	34
<i>Захаріна Є. К., Духновська Л. М.</i>	
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	36
<i>Стояненко О. В.</i>	
ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....	38
СЕКЦІЯ 20. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ	
SECTION 20. FINANCE, BANKING, INSURANCE	41
<i>Гаврікова А. В., Сальников М. О.</i>	
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАСЛІДКИ	41
<i>Гаврікова А. В., Самодріга Я. В.</i>	
МОДЕЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	44
<i>Гречка В. В.</i>	
РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МАКРОФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	46
<i>Житар М. О.</i>	
ОСНОВНІ КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	49
<i>Заїчко І. В., Заїчко І. Д.</i>	
ФІНАНСОВЕ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	51
<i>Швець С. М.</i>	
ФІСКАЛЬНО-МОНЕТАРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	53

СЕКЦІЯ 9

SECTION 9

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
LEGAL PROVISION OF STATE ADMINISTRATION AND
LOCAL SELF-GOVERNMENT

УДК 338.24

Фаїзов А. В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань,
Національна академія внутрішніх справ

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ**

Ратифікація нашою державою Угоди про асоціацію з Європейським Союзом зумовила процес перманентних змін національного законодавства, що регулює різні сфери суспільної діяльності, поступової гармонізації їх нормативного регулювання з правом ЄС. Одним із важливих напрямів впровадження європейських правових стандартів, як підтвердження вибору цивілізованого підходу до розподілу та використання бюджетних ресурсів, є сфера публічних закупівель.

Для виконання положень Угоди про асоціацію та пришвидшення процесу адаптації національного тендерного законодавства до *acquis* ЄС Кабінетом Міністрів України була затверджена Стратегія реформування державних закупівель («дорожня карта»), де були окреслені основні напрями законодавчих змін у цій сфері [1].

Поетапна реалізація цього акту уряду на основі системних законодавчих новацій дозволила радикально змінити національну тендерну систему, адже були імплементовані принципи здійснення публічних закупівель, закріплені справедливі критерії оцінки тендерних пропозицій та відбору учасників, запровадженні європейські процедури і форми організації закупівельної діяльності, забезпечена максимальна її професіоналізація.

В цілому, виконання Стратегії реформування системи державних закупівель дозволило не тільки значно підвищити рівень конкуренції, прозорості та відкритості проведення торгів, а й суттєво знизити вплив корупційної складової на процес використання публічних фондів-коштів, посилити контроль закупівель з боку держави та суспільства.

Зміна пріоритетів і умов ведення закупівельної діяльності під час запровадження правового режиму воєнного стану, а також набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС обумовили необхідність оновлення стратегії розвитку національної тендерної системи, формування нових завдань для законодавчих новацій. Головними напрямками стратегії реформування сектору публічних закупівель повинні стати:

– подальша гармонізація національного тендерного законодавства з Директивами ЄС, зокрема щодо регулювання концесій та державного приватного партнерства;

– забезпечення розвитку інституцій тендерної системи та вдосконалення взаємодії між правозастосовними органами, посилення впливу громадських організацій при розробці законодавчих змін;

– законодавче впровадження спеціальних процедур закупівель для покращення обороноздатності країни та цивільного захисту, оптимізації вартісних меж та строків їх проведення;

– розробка нових інструментів проведення закупівель для швидкого відновлення країни та її відбудови з урахуванням кращих міжнародних практик;

– закріплення в законі нових нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій з врахуванням зміни пріоритетів використання публічних закупівель у розвитку країни (енергоефективність, створення робочих місць, соціальний захист окремих категорій громадян);

– розширення застосування електронних каталогів та подальша електронізація закупівель для спрощення процесу їх проведення, так і механізму оцінки тендерних пропозицій учасників торгів;

– посилення міжнародного співробітництва щодо впровадження технічних стандартів та обміну інформацією, забезпечення спільної участі представників бізнесу у національних і міжнародних процедурах закупівель [2;3;4;5].

Отже, реалізація нових напрямів стратегії розвитку тендерної системи не тільки наблизить національне законодавство до права ЄС, а й підвищить ефективність використання публічних закупівель як особливого інструмента досягнення стратегічних цілей держави у відповідності до сучасних викликів та пріоритетів її розвитку.

Список літератури

1. Про Стратегію реформування публічних закупівель («дорожню карту»): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 175-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

2. Лахтіонова Л. Чому і як мають змінитися правила закупівель у повоєнний період. Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/5/690043>.

3. Малолітнева В. Якими мають бути публічні закупівлі в Україні у післявоєнний період. URL: <https://voxukraine.org/yakymy-mayut-buty-publichni-zakupivli-v-ukrayini-u-pislyavoyennyj-period>.

4. Ференц А. Якими будуть закупівлі після війни. URL: <https://dozorro.org/blog/yakimi-budut-zakupivli-pislya-vijni>.

5. Шатковський О., Гьотлер П. Стратегія реформування публічних закупівель: підбиваємо підсумки. Держзакупівлі. URL: <https://dzplatforma.com.ua/article/157-99-strategiya-reformuvannya-publichnikh-zakupivel-pidbivaemo-pidsumki>.

УДК 341.6

Петрина В. Н.

к.ю.н, професор кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
Національна академія внутрішніх справ

ПРО ПРОЦЕС ВИРІШЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СПОРІВ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ

Медіація (англ. mediation) згідно з міжнародним правом – *«це процес, незалежно від того, як він називається чи на яких підставах він здійснюється, в якому сторони намагаються досягти дружнього врегулювання спору між ними за допомогою третьої особи чи осіб (медіатора), не наділеного повноваженнями приймати обов'язкового для сторін спору рішення»* [1].

Медіація, як організаційно-правовий спосіб вирішення зовнішньоекономічних спорів, характеризується наступними ознаками: 1) вирішення спору здійснюється самими сторонами спору шляхом переговорів; 2) відсутністю формального рішення у вигляді окремого документу, яке б приймалося за результатами вирішення спору та підлягало обов'язковому виконанню; 3) наявністю формальних правил, які регулюють процедуру вирішення спору; 4) залученням сторонами спору до ведення переговорів між собою третьої особи – посередника (медіатора); 5) можливістю звернення сторонами спору за послугами з організації (адміністрування) медіації до відповідної установи.

Перелік медіаторів в економічно розвинутих країнах розміщується в публічно доступних реєстрах. В певних економічно розвинутих країнах існують національні реєстри медіаторів. Так, наприклад, в американському Національному реєстрі арбітрів та медіаторів значиться понад 17000 арбітрів і медіаторів [2] і будь-який медіатор із цього реєстру за його згодою може бути обраний сторонами спору і залучений до вирішення певного спору.

Порядок вирішення спору шляхом медіації зазвичай визначається формальними правилами, у вигляді окремого документу, які називаються правилами з медіації (англ. mediation rules). Існують різноманітні правила з медіації і визначення конкретних правил з медіації, за якими буде вирішуватись конкретний спір, робиться сторонами спору шляхом включення відповідного положення до медіаційної угоди. При цьому сторони спору фактично можуть обрати один із трьох варіантів: 1) самим розробити і включити до медіаційної угоди відповідні правила з медіації; 2) обрати правила з медіації певної арбітражної установи, наприклад, Правила з медіації Лондонського міжнародного арбітражного суду (англ. LCIA Mediation Rules); 3) обрати Правила з Медіації ЮНСІТРАЛ (англ. UNCITRAL Mediation Rules).

Для цілей сприяння вирішенню міжнародних комерційних (зовнішньоекономічних) спорів шляхом медіації ЮНСІТРАЛ розробила і

23 липня 1980 прийняла Правила ЮНСІТРАЛ з консіліації (англ. UNCITRAL Conciliation Rules), що були затверджені Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй № 35/52 від 04 грудня 1980 року. Пізніше (у 2018 р.) ці правила були доопрацьовані і перейменовані в Правила ЮНСІТРАЛ з медіації (англ. UNCITRAL Mediation Rules).

Для того, щоб спонукати країни світу до широкого застосування медіації як способу вирішення міжнародних комерційних (зовнішньоекономічних) спорів та забезпечити уніфікацію законодавства країн світу, направлено на правове регулювання медіації, ЮНСІТРАЛ в 2002 році розробив Модельний закон про міжнародну комерційну консіліацію (англ. Model Law on International Commercial Conciliation). В 2018 році цей модельний закон було доопрацьовано та перейменовано на Модельний закон ЮНСІТРАЛ про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди, укладені за результатами медіації (англ. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation).

Важливу роль в міжнародно-правовому регулюванні медіації в країнах-членах Європейського Союзу грає Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради про деякі аспекти медіації в цивільних та комерційних справах від 21 травня 2008 року (англ. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters).

В грудні 2018 року було прийнято Конвенцію ООН про міжнародні мирові угоди, укладені за результатами медіації (англ. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), підписану Україною 7 серпня 2019 р. Дана конвенція в Україні поки що не ратифікована і тому її положення на даний момент не поширюються на зовнішньоекономічні відносини за участю українських суб'єктів господарювання.

Треба зауважити, що в Законі України «Про медіацію» не надано відповідної уваги міжнародним аспектам медіації, зокрема питанням визнання та виконання міжнародних мирових угод, укладених за результатами міжнародної комерційної медіації. Проте, застосовуючи положення Закону України «Про медіацію» при вирішенні шляхом медіації міжнародних комерційних (зовнішньоекономічних) спорів треба мати на увазі, що згідно з частиною 2 статті 2 даного закону *«якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Законом, застосовуються правила міжнародних договорів України»*.

Список літератури

1. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements.

2. Who Are the Arbitrators? URL: <http://arbitration.uslegal.com/arbitration/who-are-the-arbitrators>.

УДК 341.7

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРАВОВА ПРИРОДА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ОБ'ЄКТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття комерційної таємниці є ширшим, ніж поняття об'єкта права інтелектуальної власності, який може входити до складу комерційної таємниці конкретного суб'єкта підприємницької діяльності. На користь такої точки зору свідчить досвід регулювання охорони комерційної таємниці в деяких іноземних країнах. Так, наприклад, за законодавством Франції до комерційної таємниці може належати організаційна структура підприємства, списки постачальників, особисті справи персоналу, контракти з іншими організаціями, списки клієнтів, плани розвитку бізнесу, схеми дистрибуції тощо. Комерційна таємниця є загальною формою правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. Так у науковця О.Федорук виникло питання щодо доцільності віднесення комерційної таємниці до об'єктів права інтелектуальної власності. Оскільки будь-яка особа, що легітимно самостійно одержала відомості, що становлять комерційну таємницю, має право на їх використання без жодних обмежень, то не логічним є віднесення комерційної таємниці до об'єктів виключних прав [3]. Отже, можна впевнено сказати, що метою комерційної таємниці є охорона результатів інтелектуальної діяльності в процесі комерційної діяльності суб'єктів господарювання. Тому комерційна таємниця віднесена до об'єктів права інтелектуальної власності (виключних прав). Вона представляє собою специфічний об'єкт інтелектуальної власності, тому що не вся конфіденційна інформація юридичної особи є комерційною таємницею, а лише та, яка є результатом інтелектуальної (але не обов'язково творчої) діяльності, становить комерційну цінність та щодо якої особа вживає заходів із збереження її секретності. Згідно з частиною 1 статті 36 Господарського кодексу України складі обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону. Таким чином, удосконалення правового регулювання відносин щодо визначення, використання, поширення, збереження та захисту комерційної таємниці повинно бути прописаним у спеціальному законодавчому акті. [1;2]. Охорона комерційної таємниці не може обмежуватись жодним строком, тобто право інтелектуальної власності є чинним протягом всього періоду існування усіх ознак комерційної таємниці. Тому, на відміну від об'єктів патентного права, комерційна таємниця

охороняється протягом всього періоду, коли інформація зберігає секретність та має комерційну цінність і є невідомою іншим особам. У зв'язку з цим слід визнати більш вдалою систему охорони виробничих, організаційних та інших рішень у формі саме комерційної таємниці, ніж у формі патентування. При одержанні патенту особа має розкрити сутність результату своєї технічної творчості іншим, взамін цього отримує виключне, монопольне право на його використання, що посвідчується патентом. Після закінчення строку дії патенту будь-яка особа вправі використовувати дане технічне рішення без згоди колишнього патентовласника і без виплати винагороди йому. У випадку охорони рішення у формі комерційної таємниці виключне право щодо її використання має лише володілець даної таємниці протягом строку збереження відповідних відомостей про зміст та сутність результату своєї творчості у таємниці. Варто зазначити, що даний строк може перевищувати строк дії патенту. Тому збереження у таємниці результату технічної творчості та охорона її у вигляді комерційної таємниці може навіть бути більш привабливим для товаровиробника у порівнянні з можливістю його патентування. Основними елементами та складовими системи правового захисту комерційної таємниці є: юридичне закріплення в основоположних документах підприємства; визначення відомостей, які підлягають захисту як комерційна таємниця; Якісний підбір персоналу підприємства для роботи з відомостями категорії «комерційна таємниця»; визначення порядку допуску та доступу до комерційної таємниці підприємства; встановлення порядку збереження комерційної таємниці; створення на підприємстві порядку поводження з інформацією обмеженого користування; визначення порядку взаємодії підприємства з представниками правоохоронних органів, контрольно-спостережних органів виконавчої влади, які на законодавчій основі можуть мати доступ до комерційної таємниці при виконанні ними своїх службових завдань та функцій ; організація спеціального діловодства документів категорії «комерційна таємниця». Чинне законодавство також не встановлює заходів захисту комерційної таємниці, не визначає конкретний механізм реалізації прав власників комерційної таємниці. Недосконалість чинного законодавства позбавляє власників інформації, яка належить до комерційної таємниці, належного захисту своєї власності, обмежує можливість реалізації прав особи щодо інформації з обмеженим доступом, яка створюється в процесі діяльності суб'єктів, завдає матеріальної та нематеріальної шкоди власникам комерційної таємниці.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Федорук О. Поняття комерційної таємниці в українському законодавстві: проблеми та перспективи. Науковий блог: Національний університет «Острозька академія». URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/ponyattya-komertsijnoji-tajemnytsi-v-ukrajinskomu-zakonodavstvipro-blemy-ta-perspektyvy/>.

УДК 331.5

Рукіна Д. О.

студентка III курсу

Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Входження України до глобальної системи соціально-трудових відносин, масштабна трудова міграція, довготривала соціально-економічна нестабільність, військові дії на території України, тіньова зайнятість належать до вагомих чинників, які впливають на зайнятість населення. У свою чергу остання не тільки соціальна, а й найважливіша виробнича категорія, оскільки вона відбиває економічні та правові умови, за яких здійснюється праця як найважливіший чинник будь-якого виробництва [1, с. 21]. Лише продуктивна зайнятість населення забезпечує зростання валового внутрішнього продукту, підвищення добробуту населення, формування фінансовоекономічних підвалин розвитку країни. На макрорівні саме зайнятість є тим засобом, який забезпечує окремій особі отримання доходу і певний рівень доходу для працівника і членів його сім'ї, поліпшення якісних характеристик людського капіталу.

Характерною рисою розвитку зайнятості населення в сучасних умовах є абсолютне скорочення чисельності зайнятих. Якщо у 2012 р. вона становила 20354,3 тис. осіб, у 2014 р. — 18073,3 тис. осіб, у 2019 р. — 16578,3 тис. осіб, тобто зменшилась на 18,9% [2, с. 51; 3]. Таке скорочення зайнятості населення спричинене падінням обсягів виробництва продукції у провідних галузях вітчизняної економіки, зокрема в промисловості. За даними Міністерства фінансів України індекс промислової продукції з 95,3% у 2018 р. скоротився у 2019 р. до 91,7% [4]. Основною причиною цього явища стало те, що у вітчизняній промисловості зникли такі її галузі, як верстатобудування, виробництво роботів та засобів автоматизації, що зруйнувало виробництво та, відповідно, зайнятість їх персоналу. Негативно впливає на зайнятість населення епідемія коронавірусу, коли внаслідок локдаунів представники вітчизняного бізнесу, втрачаючи доходи, а працівники заробіток, змушені припинити підприємницьку діяльність [5]. Невід'ємною складовою заходів щодо

стимулювання створення нових робочих місць є розробка сукупності податкових і кредитних інструментів стимулювання роботодавців, які створюють нові робочі місця та мають ефективні. Підтримку фінансової стабільності підприємств, що забезпечують реорганізацію робочих місць, можна стимулювати шляхом пільгового оподаткування, створення спеціального страхового фонду за рахунок відрахувань від прибутку. З огляду на те, що створення робочих місць потребує не тільки реалізації ряду заходів техніко-технологічного та організаційного плану, а й наявності робочої сили належної якості, то складовою модернізації інституту зайнятості населення об'єктивно необхідним є створення державної системи моніторингу та прогнозування розвитку професій, а також вдосконалення інституційно-правового забезпечення її функціонування, перегляд концептуальних засад професійної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації незайнятого населення і встановлення пріоритетів державної політики в цій сфері, визначення теоретико-практичних засад науково-методичного та фінансового забезпечення професійного навчання, перепідготовки і підвищення кваліфікації в кризових і посткризових умовах.

Утвердження сучасних технологічних укладів під час виробництва товарів і наданні послуг та одночасне вирішення проблем зайнятості можливі в разі інноваційного розвитку економіки.

Список літератури

- 1.Чепурко Г.І. Зайнятість населення України: зміни і тенденції. К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. 411 с.
2. Verner, I.Y. (2018), Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2017 [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017], Derzhavna sluzhba statystyky, Kyiv, Ukraine.
3. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Employed population by type of economic activity and region in 2019", available at: [https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ\\$2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2019k_u.htm](https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ$2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2019k_u.htm) (Accessed 10 April 2021).
4. minfin (2021), "Index of industrial production", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/> (Accessed 10 April 2021).
5. Ukrinform (2021), "In Ukraine, the unemployment rate has risen to almost 10%", available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210897-v-ukraini-riven-bezrobitta-zris-majze-do-10-centrrazumkova.html> (Accessed 10 April 2021).

УДК 349.6

Боснюк О. П.

здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЕВОЛЮЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО АГРАРНІ РОЗПИСКИ

Понад десять років в українській системі права існує особлива юридична конструкція аграрної розписки, основні положення якої регламентуються Законом України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 [1]. При цьому вітчизняному законодавству про аграрні розписки притаманні власні характерні особливості, які потребують поглибленого дослідження.

Першою особливістю можна назвати тривалу незмінність положень спеціального закону – за весь час свого існування Закон України «Про аграрні розписки» піддавався змінам дуже рідко, при цьому проведені зміни не стосувалися самого механізму аграрних розписок – вони були продиктовані змінами інших законів та реформуванням дотичних юридичних сфер (наприклад, зміни назв органів та інституцій тощо). Такі технічні, а не змістовні зміни названого акту, на нашу думку, відіграли позитивну роль, забезпечивши апробацію цього інструменту, його поступову популяризацію.

Така дивна, на перший погляд, «нерухомість» Закону України «Про аграрні розписки» насправді є цілком закономірною: перші кілька років він взагалі не працював, очікуючи підзаконного регулювання, потім він поступово та обережно апробувався, і лише з 2018 року цей Закон нарешті поширив свою дію повністю на всю територію та запрацював повноцінно. Таким чином, його дійсно реальна дія та вплив на суспільні відносини зводиться до відносно нетривалого проміжку з 2018 року до сьогодні, а цей п'ятирічний період є оптимальним для поступового обрання точок наступного еволюційного витка.

Ця думка додатково доводиться показниками нормотворчої роботи. Так, першим слід вказати проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про аграрні розписки» та деяких інших законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок від 19.11.2020 № 2805-д [2]. Цим законопроектом пропонувалися зміни, які суттєво трансформували первісну юридичну конструкцію аграрної розписки. У вересні 2023 року він був офіційно знятий з розгляду в результаті очікуваного прийняття іншого законопроекту – «Про електронні аграрні розписки» від 02.05.2023 № 9266 [3].

Другою особливістю є застосування пілотного проєкту, що мав назву «Аграрні розписки в Україні» та виконувався Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) в партнерстві зі Швейцарською Конфедерацією [4]. Специфікою даного проєкту стало те, що нормативна основа його проведення знайшла своє втілення не в законі, а в підзаконному акті – на рівні наказів профільних міністерств (наприклад, наказом Мінагрополітики та Мін'юсту «Про запровадження пілотного проєкту з відпрацювання технології введення в обіг

аграрних розписок» від 04.09.2014 № 331/1471/5 встановлювався План заходів з реалізації пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок на прикладі Полтавської області). Вважаємо, що використання пілотного проекту було виправданим в умовах відсутності необхідних організаційних, інституційних та інформаційних умов для видачі, виконання та обігу аграрних розписок.

До третьої особливості вітчизняного законодавства про аграрні розписки можна віднести існування загального законодавства, яка врегульовує відносини у цій сфері. Так, наприклад, крім спеціального закону, відносини щодо аграрної розписки регулюються Законом України «Про нотаріат», який містить норму про те, що дублікат аграрної розписки не видається [5]. Подібним чином врегульовує відносини щодо аграрної розписки і Закон України «Про виконавче провадження» [6], а також деякі інші нормативно-правові акти.

Четверта особливість полягає у значній процесуальній складовій законодавства про аграрні розписки. Ця ознака проявляється насамперед у змісті Закону України «Про аграрні розписки», більша частина норм якого спрямована на врегулювання процесуальних, а не матеріальних відносин.

Викладені особливості становлення та розвитку вітчизняного законодавства про аграрні розписки дозволяють виокремити й закономірності його еволюції у вигляді наступної періодизації: 1) підготовчий (камеральний) етап (2012-2014 роки), який характеризувався створенням основних нормативно-правових засад; 2) експериментальний етап (2014-2018 роки), який відрізнявся внутрішньою стадійністю, втіленням пілотного проекту, налагодженням організаційних та інституційних умов для функціонування аграрних розписок у правовому полі; 3) етап розвитку (з 2018 року до сьогодні), основними ознаками якого є масштабізація відносин з аграрними розписками й активізація відповідних нормотворчих ініціатив.

Список літератури

1. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.2012 року. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 50. Ст. 695.
2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про аграрні розписки» та деяких інших законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок від 19.11.2020 № 2805-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70479 (дата звернення: 10.08.2023).
3. Проект Закону про електронні аграрні розписки № 9266 від 02.05.2023 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41844> (дата звернення: 11.01.2024).
4. Мікуляк К. А., Герасименко Д. Є. Фінансова підтримка розвитку суб'єктів аграрного сектору в сучасних умовах. *Студентський науковий вісник. Економічні науки*. 2022. Вип. 1 (22). Ч. I. С. 22–30.
5. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. Ст. 542.

СЕКЦІЯ 13
SECTION 13

ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК
ECONOMICS OF AGRICULTURE AND
AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

УДК 352.071

Кравчук М. А.

аспірант,

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПРОСТОРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сільські території в Україні постають перед значними викликами через демографічні зміни (зменшення чисельності і старіння населення) та трансформації аграрного сектору (зміна системи управління, технологій і засобів виробництва), які зменшують потребу у кількості робочої сили. Це негативно впливає на рівень якості життя у сільській місцевості, оскільки зменшуються людські і фінансові ресурси сільських громад.

Основним ресурсом, яким володіють сільські території є земля, а саме розпайовані земельні ділянки за межами населених пунктів і присадибні ділянки домогосподарств в межах сіл та селищ. Оскільки земля є ресурсом, визначальною характеристикою якого є просторова прив'язка, то у розвитку сільських територій просторові трансформації можуть відіграти одну із ключових ролей.

Для розробки теоретичних та практичних засад просторової трансформації сільських територій потрібне чітке визначення понятійно-категоріального апарату.

Згідно ЗУ «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України», село є населеним пунктом із садибною забудовою, загальна чисельність жителів якого становить менше 5 тисяч [1].

Згідно ЗУ «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», сільська місцевість – це території, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови [2].

Як зазначає у своїй роботі В. Макарова, трансформація – це зміна (перетворення) форми чи особливих властивостей певного матеріального або нематеріального об'єкта, його складових частин чи окремих елементів. Цей процес зміни чи перетворення передбачає складний процес руху від старої форми системи (її частин чи елементів) до їх оновленої форми, який є одночасно здійснюваним у просторі та часі [3].

Економічний зміст просторової трансформації сільських територій полягає в оптимізації використання земель та інших природних ресурсів, підвищенні продуктивності сільського господарства через зміни у структурі поділу і власності сільськогосподарських земель, сприяння сільськогосподарському виробництву і залученню інвестицій через якісне просторове планування та покращенні якості життя сільського населення шляхом підвищення якості житлового середовища та розвитку інфраструктури і транспортних зв'язків.

Ці зміни можуть включати перехід від традиційного сільського господарства до більш розвинених форм господарювання, таких як органічне сільське господарство, агротуризм та вирощування високоякісних продуктів.

Визначальним в плані трансформації просторової структури сільських територій, є досвід Фінляндії, де з початку 1990-х рр. почалася поступова відмова від ідеї розвитку «Кенсіанської держави загального добробуту» та перехід до створення «привабливого державного простору», в основі якого був рівний «культурний розвиток усіх регіонів і територій». Практичне втілення цієї політики полягало в тому, що місцевим органам влади (муніципалітетам) надали широкі повноваження у сфері регулювання трансформаційних процесів просторової структури населених пунктів. Через десять років діяльності подібної програми у Фінляндії десятки сільських територій настільки змінили свою просторову структуру, що перетворилися у невеличкі містечка. Власне, досвід Фінляндії, підкреслює важливість політико-адміністративного та законодавчо-нормативного чинника, з іншого боку, подібна практика підтверджує, що в плані впливу нематеріального на просторову структуру сільських територій, можна виокремити два окремі блоки чинників, які мають виразний взаємовплив і можуть визначати різні способи розвитку територій. Перша група це – політико-адміністративний, законодавчо-нормативний чинник та відносини власності. Друга – історико-культурний, ментально-етичний, релігійно-духовний та естетико-ландшафтний. Якщо чітко діє, і є визначальною перша група, то друга група нематеріальних чинників швидко формується і розвивається. Ще триваліший досвід трансформації просторової структури сільських територій у Великій Британії, де одразу після Другої світової війни розпочався процес «урбанізації» села, яке включалося в межі міської урбанізованої системи не втрачаючи свого політико-адміністративного статусу [4].

Отже, просторова трансформація сільських територій є важливим процесом, який може сприяти сталому розвитку сільських громад. Це вимагає стратегічного планування, інвестицій та підтримки інновацій, щоб забезпечити оптимальне використання ресурсів та покращення якості життя сільського населення. За допомогою правильного управління та планування, просторова трансформація може стати ключем до економічного процвітання сільських територій.

Список літератури

1. Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України : Закон України від 28.07.2023 №3285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text>

2. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність України : Закон України від 17.06.2004 №1807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>

3. Макарова В. В. Сутність та зміст еколого-економічних трансформацій як передумови запровадження обмеженого сільськогосподарського землекористування. *Агросвіт*. 2020. № 9. С. 98–103.

4. Косьмій М.М. Трансформації просторової структури с. Зарваниці під впливом нематеріального: досвід, практика та перспективи застосування. URL: <http://mtp.knuba.edu.ua/article/view/209906/209966>.

УДК 330:338

Шашула Л. О.

к.е.н., с.н.с.

відділ проблем економіки земельних і лісових ресурсів
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗБИТКІВ
ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В СИСТЕМУ РАХУНКІВ**

Для імплементації процедури оцінювання збитків щодо земельних ресурсів під час ведення війни в систему національних рахунків, необхідно враховувати наступні аспекти [1, 2]:

1. Збір даних – необхідно зібрати дані про збитки в сфері земельних ресурсів, включаючи втрати в господарській вартості, екологічні наслідки, втрати біорізноманітності тощо.

2. Розробка методології – важливо розробити методологію оцінювання збитків, яка б відповідала специфіці воєнних дій та характеру земельних ресурсів. Може бути необхідно використовувати різні підходи для оцінювання господарських, екологічних і соціокультурних збитків.

3. Впровадження технологій – використання сучасних технологій, таких як супутникова зйомка, географічні інформаційні системи і моделювання, може сприяти більш точному оцінюванню збитків.

4. Аналіз результатів – оцінка збитків має бути супроводжена аналізом, який допоможе зрозуміти причини і наслідки втрат.

5. Звітність і документація – результати оцінювання збитків повинні бути документовані і включені в систему національних рахунків, щоб їх можна було використовувати для подальшого планування і відновлення.

Важливо мати відкритий і прозорий процес оцінювання збитків, а також залучити експертів з різних галузей для забезпечення комплексного підходу до оцінювання впливу війни на земельні ресурси.

Загальна процедура оцінювання збитків під час ведення війни вимагає системи інструментів для своєї імплементації земельних ресурсів в систему рахунків. Ось кілька ключових елементів, які можуть бути важливими для цієї системи інструментів: *географічні інформаційні системи (gis)*: ГІС є потужним інструментом для збору, аналізу та візуалізації геопросторової інформації про земельні ресурси, визначити місцезнаходження збитків і їх розмір, що є важливим для оцінки впливу війни. *Супутникові зйомки і аерофотозйомка*: Використання супутникових та аерофотозйомок дозволяє отримувати актуальну інформацію про стан земельних ресурсів, виявляти зміни, що сталися внаслідок війни, і визначати розмір збитків. *Моделювання*: Моделювання може бути використане для прогнозування можливих наслідків війни для земельних ресурсів та оцінювання різних сценаріїв відновлення. *Бази даних земельних*

ресурсів: Існуючі бази даних про земельні ресурси можуть бути розширені та оновлені для включення інформації про збитки внаслідок війни. *Спеціалізовані програми і алгоритми*: Розробка спеціалізованих програм та алгоритмів для автоматизації процесу оцінювання збитків та інтеграції результатів в систему рахунків. *Експертні команди*: Може бути необхідно створити експертні команди з геоінформатики, екології, геодезії та інших галузей, які спеціалізуються на оцінюванні збитків. *Стандартизація і методологія*: Розробка стандартів і методологій для оцінювання збитків у сфері земельних ресурсів допомагає забезпечити однаковий підхід та спільні підходи до оцінки.

Отже, імплементація положень процедури оцінювання збитків для земельних ресурсів в систему державного обліку вимагає конкретних інструментів та підходів:

- Збір та аналіз даних (визначення видів земельних ресурсів, що підлягають оцінці;бір вихідних даних про стан земельних ресурсів до війни та після неї; використання сучасних технологій, таких як ГІС та супутникові зйомки, для збору інформації).

- Розробка методології оцінки (створення методології, яка враховуватиме різні аспекти оцінки збитків, включаючи господарську вартість, екологічні наслідки та ринкові позиції, визначення критеріїв та показників для оцінки збитків).

- Імплементація інструментів оцінки (впровадження програмного забезпечення для обробки даних та моделювання впливу війни на земельні ресурси, організація навчання фахівців для користування цими інструментами).

- Визначення відповідальних органів та комітетів (створення спеціалізованих комітетів або органів, які будуть відповідати за оцінку збитків в земельних ресурсах, визначення їх повноважень та функцій).

- Звітність та документація (розробка стандартів та форм ведення документації щодо оцінки збитків, регулярна звітність про результати оцінки та дії, які вживаються для компенсації збитків).

- Законодавче забезпечення (внесення необхідних змін у законодавство для визначення правових рамок оцінки збитків та компенсаційних механізмів).

- Публічна інформація та участь громадськості (забезпечення доступу громадськості до інформації про оцінку збитків та механізми компенсації, залучення громадськості до обговорення та моніторингу процесу).

- Моніторинг та оновлення (забезпечення постійного моніторингу стану земельних ресурсів та оцінки їх змін після війни, оновлення методології та інструментів оцінки відповідно до нових даних і висновків, імплементація цих кроків та підходів допоможе впровадити положення процедури оцінювання збитків в систему державного обліку та забезпечити ефективну оцінку та компенсацію збитків у земельних ресурсах внаслідок війни).

Список літератури

1. Варіанти відшкодування збитків, завданих під час війни в Україні // URL: <http://surl.li/eqiaa/>

УДК 339.138

Савко О. Я.

к.е.н., доцент

доцент кафедри прикладної економіки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Жибак І. П.

студентка магістерського рівня вищої освіти

спеціальність «Економіка» ОПП «Бізнес-економіка»

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

SWOT-АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегія розвитку компанії є тим підґрунтям, яке визначає напрям руху суб'єкта господарювання та допомагає забезпечити ефективність його функціонування у довгостроковому періоді. При формуванні стратегії розвитку потрібно враховувати специфіку діяльності, наявний потенціал, фінансову спроможність підприємства реалізувати дану стратегію та передбачати можливі зміни чинників зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання.

Одним із найпростіших та поширених методів, який використовують у стратегічному аналізі для збору та систематизації інформації є SWOT-аналіз [1; 2]. Він дає змогу проаналізувати внутрішнє середовища функціонування підприємства та визначити його можливості і загрози зі сторони зовнішнього середовища.

Для нашого дослідження обрано підприємство ТОВ «Рентеко», яке здійснює встановлення сонячних електростанцій в Україні [3]. Компанія займає лідируючі позиції за обсягами реалізованих проектів у цьому напрямі. Ринок сонячних електростанцій характеризується жорсткою конкуренцією, високою концентрацією учасників та важким проникненням.

Слід відмітити, що кількість конкурентів майже не зростає, або зростає повільними темпами. Кожен конкурент має свої сегменти споживачів (здебільшого компанії працюють у межах певних регіонів), проте інколи вони пересікаються. Діяльність ТОВ «Рентеко» охоплює більшу частину західного регіону України, та певну частку сегменту по Україні (компанія не обмежується певними регіонами).

Так як умови функціонування суб'єкта господарювання носять динамічно змінюваний процес, то доцільно на даному етапі виявити сильні, слабкі сторони діяльності досліджуваного підприємства, а також можливості та ризики для нього за допомогою SWOT-аналізу (табл. 1).

Проведений SWOT-аналізу дозволяє окреслити напрями руху для досягнення поставлених цілей та формування стратегії розвитку компанії. За результатами SWOT-аналізу, підприємство має сильні позиції завдяки довірі

партнерів, різноманітності клієнтів, та конкурентній ціновій політиці. Проте, воно стикається із викликами, зокрема, слабким маркетингом та залежністю від постачальників. Можливості розвитку полягають у розширенні ринків та збільшенні клієнтської бази, але існують загрози, такі як нестабільність збуту та політична нестабільність. Ефективне управління цими аспектами є ключовим для забезпечення сталого розвитку компанії.

Таблиця 1- SWOT- аналіз діяльності ТОВ «Рентеко»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Довіра від партнерів та споживачів; - Налагоджені виробничі процеси; - Наявність різних категорій клієнтів (від окремого споживача до великих підприємств та установ); - Наявність високотехнологічних постачальників за кордоном та в Україні. - Широка географія надання послуг (по всій Україні). - Конкурентоспроможна цінова політика; - Щорічне збільшення попиту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Низький рівень маркетингу порівняно з головним конкурентом (недосконалість системи просування); - Залежність від постачальників комплектуючих; - Додаткові транспортні витрати; - Зниження платоспроможності населення.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток з урахуванням нових технологій - Збільшення кількості споживачів за рахунок рекламних та маркетингових заходів. - Надходження великих замовлень - Вихід конкурентів із галузі - Розширення ринків збуту за рахунок зростання ринку - Покращення кваліфікації персоналу 	<ul style="list-style-type: none"> - Нестабільність збуту - Банкрутство через ріст цін та створення неплатоспроможного попиту. - Поява у конкурентів нових технологій . - Нерівномірність у поставках деталей та комплектуючих. - Політична нестабільність та військовий стан в країні - Негативні зміни валютного курсу - Відсутність стабільних гарантій подальшого розвитку у зв'язку з економічною кризою - Велика кількість конкурентів

*Сформовано авторами за результатами досліджень

Подальшим напрямом досліджень є проведення конкурентного аналізу галузі за для формування напрямів стратегічного розвитку компанії.

Список літератури

1. Скриньковський Р. М., Павловські Г., Воробйов В. В. Діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 8. С.154-159.

2. Зозульов О.В., Царьова Т.О., Гавриш Ю.О. *Фундаментальний маркетинг: навчально-методичний комплекс*. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 362 с.

3. Офіційний сайт ТОВ «РЕНТЕКО» URL: <https://www.energo.ua/ua/designers/41327050> (дата звернення 05.01.2024)

УДК 330:15

Шпильова Ю. Б.

д.е.н, с.н.с., провідний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки

Омельченко А. А.

к.е.н., старший науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки

Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

В умовах розгортання євроінтеграційних процесів та структурних змін в економіці на тлі масштабних руйнувань від військових дій на території країни в післявоєнний період ефективно екологічно безпечне природокористування набуває значення стратегічного потенціалу держави, виконуючи роль індикатора соціально-економічних перетворень. За оцінками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, сума спричинених війною збитків від забруднення навколишнього середовища оцінюється біля 47 мільярдів євро. Загалом з початку широкомасштабного вторгнення Україна задокументувала майже 2 300 злочинів проти довкілля [1]. На жаль, ця сума ще збільшиться в рази, адже наразі немає доступу до окупованих територій та прифронтової зони. В Україні державні органи, фізичні та юридичні особи проводять збір доказів щодо руйнування природного середовища, наукові організації аналізують вплив на довкілля воєнних дій, документуються зміни. Наступними кроками мають бути: масштабна оцінка збитків у відповідності із загальноприйнятими на державному рівні методиками; розробка шляхів відновлення природного середовища та визначення коштів для мінімізації чи повного усунення шкоди, завданої елементам довкілля чи природним ресурсам. Поряд з цим важливим напрямом стає дослідження формування на державному рівні ефективної системи екологічно безпечного природокористування у повоєнний період.

Екологічно безпечне природокористування можна розглядати як систему суспільних заходів, спрямованих на забезпечення охорони, відтворення та раціонального використання природних умов і природних ресурсів певних територій. Фактично це такий стан природокористування (який умовно можемо назвати системою), коли дотримання заздалегідь визначених умов забезпечує мінімальний ризик настання екологічної небезпеки для суспільства. Це означає, що природні ресурси, такі як ліси, води, ґрунти, повітря та інші, використовуються з урахуванням принципу ефективності та захисту природних екосистем, щоб забезпечити їх життєздатність і запобігти шкідливому впливу на довкілля.

В основу екологічно безпечного природокористування покладено такі принципи господарської діяльності людства, як гармонізація відносин суспільства і природи, забезпечення оптимального врахування економічних та екологічних інтересів за безумовної першості екологічних. Концепція екологічно безпечного природокористування будується на системних засадах із застосуванням синергетичного підходу та має міждисциплінарний характер. В основу її становлення покладено економіко-екологічні концепції і положення таких галузей знань, як екологія, економіка природокористування, економіка довкілля, екологічна економіка, екологічно збалансована економіка, «зелена» економіка тощо [2]. Однією із ознак системи екологічно безпечного природокористування в перспективі стане прискорений розвиток інноваційних технологій, що потребує чіткого визначення державної екологічної політики в контексті євроатлантичної інтеграції з розробкою і суворим дотримання відповідної стратегії.

З метою аналізу багатовимірних об'єктів, до яких ми відносимо екологічно безпечне природокористування, вважаємо за доцільним обрати теорію систем у межах системологічної парадигми [3, с. 22]. Перевагами цього підходу є те, що він фокусується на складних взаємодіях між частинами і цілим, відносинами і механізмами зворотного зв'язку. Зворотність зв'язків і непередбачуваність є основними характеристиками функціонування будь-якої системи. Складні системи формуються сукупністю незалежних елементів, що взаємодіють один з одним, утворюючи направлений рух системи, який ніколи не є простою сукупністю напрямків руху окремих елементів системи, а лише результатом їхньої взаємодії [4]. Об'єктом дослідження екологічно безпечного природокористування має бути не стільки їх окремі складові (використання окремих природних ресурсів та їх відтворення), скільки складні взаємодії між ними. Зв'язки між елементами можуть приводити як до позитивних, так і до негативних наслідків. Еволюція та інтенсивність змін усередині системи (екологічно безпечного природокористування) залежать від її початкового стану, соціально-економічного стану в країні та сукупності зовнішніх факторів. Інакше кажучи, післявоєнний розвиток екологічно безпечного природокористування залежатиме від того стану, який буде на кінець війни, та траєкторії попереднього розвитку.

Список літератури

1. Стрілець Р. Сума шкоди українському довкіллю від збройної агресії РФ вже становить понад 46 мільярдів доларів. *Кабінет міністрів України* [сайт]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ruslan-strilets-suma-shkody-ukrainskomu-dovkilliu-vid-zbroinoi-ahresii-rf-vzhe-stanovyt-ponad-46-miliardiv-dolariv>.
2. Ротарь В.В. Основи екологічно безпечного природокористування. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/97.pdf>.
3. Florida R. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books, 2002. – с. 22.
4. Waldrop M. *Complexity. The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos*. New York: Touchstone Books, 1992. 380 p.

СЕКЦІЯ 17
SECTION 17

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES

УДК (005.332.4:658):004(043.2)

Бадіца А. В.

аспірант кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Цифрові продукти стали невід'ємним компонентом сьогоденної дійсності для функціонування суспільства. Вони вже глибоко інтегруються в повсякденне життя людей, змінюючи їх поведінку, погляди та вимоги. Не виключенням є і підприємства, для яких цифрова трансформація є способом підвищення власної конкурентоспроможності. Уникаючи цифрової трансформації, підприємства обмежують свої конкурентні можливості і, відповідно, прирікають себе на банкрутство. Одним із доказів цього є закриття більшості компаній, які не використовували цифрові технології, у період пандемії, економічних криз і навіть воєн.

На поточний стан у рамках своїх досліджень Н. Урбах і М. Реглінгер виділяють кілька основних напрямків цифрової трансформації підприємства, серед яких розглядаються бізнес-процеси, людський капітал, інфраструктура, дані та інформація, а також бізнес-модель [6]. Вони наголошують на тому, щоб цифрова трансформація призводила до змін у бізнес-моделі організації, яка повинна бути адаптованою для використання цифрових технологій. Цифрові навички та мислення людського капіталу необхідно розвивати задля формування певного базису знань щодо використання нових технологій. Акумулявання об'єму даних слід постійно розширювати, при цьому аналіз цих даних має стати одним із стратегічних напрямків ведення діяльності. Інформаційна, комунікаційна та виробнича інфраструктури мають бути об'єднаними для зменшення розриву між фізичним і цифровим простором. Управління бізнес-процесами повинно виконуватися із застосуванням як традиційних, так і гнучких концепцій, які підтримують нестандартні операції та швидкі реакції на потреби клієнтів.

Впровадження цифрових технологій в діяльність підприємств характеризується рядом переваг, які діють як превентивні заходи щодо потенційної ліквідації. Основними серед них є: підвищення ефективності

діяльності організацій через автоматизацію бізнес-процесів; визначення більш точних трендів на ринку за рахунок агрегації, обробки, зберігання та обміну великими даними; скорочення витрат через усунення бюрократичних процедур [3], використання централізованих систем управління ресурсами та запровадження культури віддаленої роботи; покращення стосунків з клієнтами за рахунок створення індивідуального підходу до обслуговування, постійної доступності послуг у денний та нічний час, швидкого отримання зворотного зв'язку від споживачів щодо поточної діяльності компанії [1; 2]; побудова певного рівня довіри та лояльності через підвищення швидкості реагування на запити клієнтів та розширення каналів комунікації (соціальні мережі, чати, електронна пошта).

Процес цифрового перетворення підприємства, незважаючи на його потенційно значущі переваги, включає в себе ряд недоліків. До них належать: складність впровадження через розгортання нових цифрових систем, інтеграцію існуючих платформ, потреби у значних обсягах фінансових ресурсів; суттєві перетворення в корпоративній культурі, які передбачають перенавчання персоналу через дефіцит цифрових навичок, зміни у підходах до управління та організації роботи; страх співробітників перед змінами, оскільки їм звичне виконання поточних робочих завдань, і вони побоюються ускладнення своєї повсякденної роботи; збільшені ризики в галузі кібербезпеки, включаючи можливість появи кібератак, витоку конфіденційної інформації, маніпулювання даними; скорочення робочих місць через автоматизацію певних процесів.

Враховуючи виявлені переваги та недоліки цифрової трансформації, підприємству потрібно прийняти рішення щодо готовності компанії до цього переходу. Насамперед, цифрова трансформація повинна погоджуватися з цілями підприємства та базуватись на певних положеннях або правилах. Основними принципами при перетворенні компанії з аналогової на цифрову є: адаптація до цифрових очікувань та цінностей споживачів; створення радикально нового еталону роботи підприємства; орієнтація на соціальний, економічний та культурний розвиток; високий ступінь гнучкості організаційної культури щодо впровадження нововведень; всебічна організація та інтеграція всіх бізнес-процесів; побудова партнерської мережі.

Перший принцип цифрової трансформації полягає у систематичному врахуванні та підлаштуванні діяльності підприємства до поточних очікувань та потреб споживачів у сучасному цифровому середовищі. Глибоке розуміння їхніх нових цінностей, уявлень про зручність, індивідуальність, цифрову автономію у вирішенні повсякденних завдань є важливою складовою для розробки стратегічних і тактичних планів [4]. Гнучкість у врахуванні сучасних ціннісних уявлень споживачів розкриває перспективи для створення новаторських продуктів та послуг, що буде сприяти задоволенню їхніх унікальних потреб.

Другим принципом є розуміння того, що цифрова трансформація у бізнесі – це не просто покращення поточних справ, ключових показників, а створення абсолютно нового способу роботи. Коли говорять про цифрову трансформацію, йдеться не лише про те, щоб прискорити існуючі процеси, а й змінити докорінно підхід до функціонування підприємства [4].

Третій принцип передбачає, що цифрове перетворення компанії повинно не просто призводити до зміни технологічних процесів, а й до того, як ці зміни можуть сприяти соціальному, економічному і культурному розвитку людей. Соціальна складова включає інклюзивність та освіту, економічний компонент – стимулювання розробки інноваційних продуктів та розвиток ринків, а культурний елемент – збереження історичної спадщини та міжнародну участь через організацію віртуальних турів, формування цифрових архівів та проведення цифрових досліджень.

Четвертий принцип визначає вагомість наявності гнучкої організаційної структури у контексті успішної цифровізації компанії [5]. Такий тип структури організації повинний бути спрямований на активну підтримку та впровадження цифрових методів роботи, дозволити швидко реагувати на зміни в бізнес-середовищі та впроваджувати нові цифрові інструменти і підходи.

П'ятий принцип полягає в тому, щоб всі процеси в компанії були добре організовані та інтегровані завдяки використанню спеціальних централізованих інформаційних систем. Цей підхід гарантує всебічну організацію робочого середовища, синхронізовану та оптимізовану роботу всіх внутрішніх процесів, і поліпшує загальну координацію та ефективність функціонування компанії.

Останнім з визначених принципів виявляється встановлення партнерської екосистеми під час переходу до цифрового формату [4]. Керівники, виконавчі директори та інший адміністративний персонал мають усвідомлювати, що постачальник – не просто виконавець, а справжній партнер, слабкі сторони якого потрібно мінімізувати.

Таким чином, цифрова трансформація підприємства – це не лише прагнення до технологічних змін, які забезпечують підвищення рівня конкурентоспроможності, а й стратегічний підхід до створення нових цінностей, покращення взаємодії з клієнтами та формування стійких екосистем. Цей процес вимагає глибокого перегляду внутрішніх структур, бізнес-процесів та організаційної культури.

Список літератури

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Інтернаука. Економічні науки*. 2021. № 3 (47). Т. 1 С. 36–46.

2. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *Інтернаука. Економічні науки*.

2018. № 22 (62). Т. 2 С. 21–24. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/822e31b4-3b72-4b1d-a7db-e1c5cdb2bb12/content> (дата звернення: 16.12.2023).

3. Хаустова М. Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 753–759. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/291041> (дата звернення: 16.12.2023).

4. Evans N., Qureshi A., Miklosik A. Digital Enterprise Transformation: Lessons Learnt From Expert Experience. *Discover the world's research: Proceedings 22nd European Conference on Knowledge Management, Coventry, UK, September, 2021*. P. 268–275. URL: https://find.library.unisa.edu.au/discovery/fulldisplay/alma9916553930301831/61USOUTH AUS_INST:ROR (date of access: 17.12.2023).

5. Ivančić L., Vukšić V., Spremić M. Mastering the Digital Transformation Process: Business Practices and Lessons Learned. *Technology Innovation Management Review*. 2019. Vol. 9, no. 2. P. 36–50. URL: <https://doi.org/10.22215/timreview/1217> (date of access: 17.12.2023).

6. Urbach N., Röglinger M. Introduction to Digitalization Cases: How organizations rethink their business for the digital age. *In Management for professionals*. Springer, 2018. P. 1–12. URL: <https://www.fim-rc.de/Paperbibliothek/Veroeffentlicht/827/wi-827.pdf> (date of access: 15.12.2023).

UDC 338.436.(477)

Kravchenko S. A.

Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC “Institute of Agrarian Economics” NAAS, Kyiv

DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP FOR CATTLE BREEDING IN WARTIME CONDITIONS

As of October 1, 2023, livestock breeders in Ukraine kept 2.46 million heads of cattle, including 1.33 million cows. In 2023, the number of cattle in Ukraine decreased by 200.2 thousand heads (-8%), and the number of cows - by 95.4 thousand heads (-7%). Compared to September 1, 2023, the number of cattle decreased by 76.9 thousand heads (-3%), including cows - by 14.3 thousand heads (-1%). The industrial sector contains 929.4 thousand heads of cattle, which is 4.1 thousand heads (-0.44%) less than last year. In the household sector - 1.53 million heads of cattle, which is 196.1 thousand heads (-12.83%) less compared to October 1 last year. The number of cattle continues to decline due to Russia's full-scale

invasion of Ukraine. A typical situation for the frontline regions is the death of a certain number of cattle as a result of shelling by the Russian occupiers. During the war, the state of feeding deteriorated, which has a negative impact on the health of animals and probably leads to a decrease in reproduction. The most vulnerable to the challenges of the war were the households of the population, where the number of animals is decreasing every month. Industrial enterprises turned out to be more resistant to wartime challenges, as evidenced by the increase in livestock over the past month in certain regions of Ukraine, the association notes [1, p. 157-160].

Compared to October 1, 2022, an increase in the number of cattle was observed at enterprises in Transcarpathian (+33.33%), Kharkiv (+18.40%), Ternopil (+6.73%), Lviv (+2%), Mykolaiv (+3.75%), Kyiv (+1.05%), Odesa (+0.70%), Rivne (+0.59%) and Kirovohrad regions (+0.39%). In accordance with consumption, production also increased: poultry meat was produced more by 32 thousand tons - up to 1 million 285 thousand tons, beef by 4 thousand tons - up to 272 thousand tons. In Ukraine, the consumption of pork, beef and poultry meat increased in 2023, while production increased at the same time, and the share of imports decreased. Thus, the consumption of pork, beef and poultry meat increased from 54.1 kg in 2022 to 54.7 kg in 2023. Imports of all three types of meat decreased by 52 thousand tons to 108 thousand tons [2, p. 94-96].

It has been established that Ukrainians began to consume less pork. In 2023, Ukrainians consumed 19.8 kg of pork per year, while in 2022 - 20.3 kg. In 2023, Ukrainians consumed an average of 27 kg of poultry and 7.4 kg of beef per person. Last year, these figures were 26.2 kg and 7 kg, respectively. In accordance with consumption, production also increased: poultry meat was produced more by 32 thousand tons - up to 1 million 285 thousand tons, beef by 4 thousand tons - up to 272 thousand tons. On the other hand, poultry meat was imported by 17 thousand tons less - 61 thousand tons, and beef was 2 thousand tons less - 5 thousand tons. Pork imports also decreased from 74,000 tonnes to 41,000 tonnes.

References

1. Kravchenko S. (2023). Financial support for the development of business entities in agriculture in wartime. *Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості* : збірник праць. Івано-Франківськ: ПНУ ім. Василя Стефаника, С. 157-160. URL : https://kptpe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/62/2023/12/zbirnyk_tez_2023.pdf

2. Kravchenko S. (2023). Prospects for economic development of agricultural business structures in the post-war period. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : збірник праць. Рівне: ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», Ч. 4. С. 94-96. URL : <https://dSPACE.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/4247>

УДК 338.48

Кірик А. Ю.

доктор філософії з права,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

РОЛЬ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ В ЕКОНОМІЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Туризм відіграє важливу роль в Європейському Союзі (далі – ЄС) через його економічний потенціал і потенціал зайнятості, а також його соціальні та екологічні наслідки.

Прийняття Лісабонського договору 1 грудня 2009 року стало дуже важливим моментом для європейської індустрії туризму, оскільки Союз вперше отримав відповідальність за туризм, закріплену в первинному законодавстві. Стаття 195 Договору про функціонування Європейського Союзу уповноважує ЄС доповнювати туристичну політику держав-членів з метою створити сприятливі умови для компаній, що займаються туризмом, а також підтримувати співпрацю між державами-членами, зокрема шляхом обміну передовим досвідом. Відповідно до ст. 6ДФЄС, ЄС може лише підтримувати, координувати або доповнювати дії держав-членів у сфері туризму [1].

Однак, оскільки договори ЄС виключають будь-яку гармонізацію законодавства про туризм і дозволяють ЄС лише підтримувати, координувати або доповнювати дії держав-членів, туристична політика ЄС є досить обмеженою, що складається в основному з надання фінансової підтримки або законодавчої діяльності через інші політики ЄС.

Оскільки туризм пов'язаний з багатьма іншими сферами політики, наприклад, сільське господарство, навколишнє середовище, транспорт і простір свободи, безпеки та правосуддя, в яких ЄС має виключну або спільну компетенцію з державами-членами, ЄС приймає законодавство з питань, які впливають на туризм. Через його міжгалузевий характер на туризм впливають різноманітні політики, зокрема транспортна, навколишнє середовище, захист споживачів і регіональний розвиток.

Варто відзначити, що туризм сприяє розвитку європейських регіонів і, якщо він є сталим, допомагає зберегти та примножити культурну та природну спадщину. Що стосується впливу туризму на економіку ЄС, у 2019 році він створив 9,5% від загального ВВП і 11,2% від загальної зайнятості [2]. Проте у

2022 році частка загального внеску подорожей і туризму у ВВП у країнах-членах ЄС залишалася нижчою за показники, повідомлені до початку пандемії [3].

Якщо розглядати прямий і опосередкований вплив туризму на національну економіку держав-членів ЄС, туризм становить приблизно 20 відсотків ВВП у Греції, 17 відсотків у Португалії, 15 відсотків в Іспанії та 13 відсотків в Італії [4].

Туризм є значним рушієм економічного та соціального розвитку. Він стимулює економічне зростання шляхом створення доходів, зайнятості, інвестицій та експорту. Це також створює цінні побічні переваги, включаючи збереження культурної спадщини, покращення інфраструктури та об'єктів місцевої громади. Але туризм може мати позитивний або негативний вплив залежно від планування, розвитку та управління.

Індустрія подорожей і туризму може допомогти у викоріненні бідності шляхом створення робочих місць та інших економічних можливостей. Туризм є трудомістким порівняно з іншими секторами, має високий рівень зайнятості жінок і молоді. Подорожі та туризм є ключовим сектором економічного зростання та рушійною силою створення робочих місць у ЄС через важливість цього сектора в багатьох країнах, таких як Греція, Італія, Іспанія та Португалія.

У 2022 році загальна кількість робочих місць у сфері подорожей і туризму в Європі була приблизно на 8,5 відсотка нижчою, ніж у 2019 році, за рік до початку пандемії. Загалом у 2022 році подорожі та туризм створили, прямо чи опосередковано, близько 34,76 мільйонів робочих місць у регіоні [5].

Що стосується зайнятості в окремих державах-членах, то одна чверть у Греції та одна п'ята в Португалії зайняті в бізнесі, який прямо чи опосередковано отримує дохід від туристичної діяльності. В Іспанії та Італії близько 15 відсотків працюють на підприємствах, пов'язаних з туризмом [4].

Таким чином, туризм є важливою галуззю економіки, яка значною мірою сприяє створенню робочих місць і збільшенню ВВП у країнах-членах ЄС. Немає сумніву, що розвиток індустрії туризму залишатиметься на наступні десятиліття однією з основних основ, які Союз використовуватиме для стимулювання зайнятості в різних регіонах.

Список літератури

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
2. World Travel & Tourism Council –WTTTC. Travel & Tourism Power and Performance Report. 2019. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/2018/power-and-performance-rankings-2018.pdf>
3. Share of travel and tourism's total contribution to GDP in European Union member countries (EU-27) and the United Kingdom (UK) in 2019 and 2022. *Statista*.

URL: <https://www.statista.com/statistics/1228395/travel-and-tourism-share-of-gdp-in-the-eu-by-country/>

4. Bürgisser, Reto; Di Carlo, Donato (2022). Blessing or Curse? The Rise of Tourism-Led Growth in Europe's Southern Periphery. *Journal of Common Market Studies*. 2022 pp. 1–23.

5. Total contribution of travel and tourism to employment in Europe in 2019 and 2022. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/617583/travel-and-tourism-employment-contribution-europe/>

УДК 338.488.2:640.4

Січка І. І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри туристичної
інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТУВАННЯ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС

Інвестиційні стратегії, які є системою довгострокових орієнтирів підприємства, спрямованою на формування основних фондів компанії, є поширеним інструментом довгострокового стратегічного планування і є невід'ємною частиною економічної діяльності практично кожного підприємства [1, с. 21].

У загальному випадку можна розглядати три основних критерії оцінки доцільності інвестицій в готельні системи: досягнення конкурентної переваги; підвищення продуктивності роботи і максимальне використання наявних ресурсів готелю [2, с. 30].

Стратегії інвестування в готельно-ресторанну галузь можуть бути різноманітними та залежать від багатьох факторів, таких як ринкова кон'юнктура, локація об'єкту, концепція бізнесу, загальний економічний клімат, інновації, екологічність. Проаналізуємо більш детально перераховані вище фактори.

Вибір правильної локації передбачає ретельний аналіз ринку та вибір стратегічно важливих місць для розміщення готельно-ресторанних об'єктів, урахування туристичного потенціалу, економічного розвитку та інфраструктури регіону. Близькість до туристичних визначних пам'яток, бізнес-центрів, транспортних вузлів може вплинути на рівень заповнюваності та середньоденні ставки готельно-ресторанного закладу. Наприклад, готель розташований у

популярному туристичному місці, швидше за все, приверне більший попит і принесе більший дохід.

Фокус на сегменті ринку має на меті розробку унікальної концепції, яка приверне певний сегмент клієнтів (наприклад, розкішний клас, сімейний відпочинок, бізнес-туризм). Необхідно розробляти спрямовані маркетингові стратегії для привертання цільової аудиторії. Добре сплановані маркетингові стратегії та сильна присутність бренду є життєво важливими для збільшення прибутку та бронювання. Ефективне використання каналів цифрового маркетингу, платформ соціальних мереж і партнерство з туристичними агентствами може значно підвищити пізнаваність готелю та залучити ширшу аудиторію. Створення міцної репутації забезпечує лояльність клієнтів і може встановлювати преміальні ціни, що додатково сприяє підвищенню прибутковості.

Інновації та технологічний прогрес фокусуються на впровадженні сучасних технологій для покращення обслуговування та ефективності бізнесу (онлайн-бронювання, мобільні додатки, розумні системи управління готелем), активне використання даних для аналізу та покращення клієнтського досвіду.

Співпраця та франчайзинг передбачають розгляд можливостей співпраці з відомими міжнародними брендами або укладення франчайзингових угод, аналіз досвіду та репутації партнерів у готельно-ресторанній галузі.

Сталість до змін та криз: розробка стратегій управління ризиками та реагування на зміни в економіці та сфері туризму, забезпечення фінансової стійкості та резервування ресурсів для періодів непередбачуваних труднощів. Розуміння сильних і слабких сторін конкуруючих об'єктів дозволяє власникам готелів впроваджувати стратегії, які диференціюють їхні пропозиції та захоплюють частку ринку. Аналіз ринкових тенденцій і випередження конкурентів є важливим для забезпечення довгострокової прибутковості.

Екологічний аспект зосереджується на врахуванні екологічних підходів в управлінні готельно-ресторанним бізнесом, інвестування в енергоефективність та екологічно чисті технології.

Ці фактори можуть варіюватися в залежності від індивідуальних характеристик конкретного інвестора та умов ринку. Важливо ретельно аналізувати потреби ринку та розвивати підходи, що відповідають конкретним умовам та вимогам готельно-ресторанного бізнесу.

Список літератури

1. Каут О. В., Дунайчук С. М. Аналіз типових інвестиційних стратегій промислових підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7. С. 20-24.
2. Ощипок І. М. Перспектива інвестиційної діяльності у готельному бізнесі України. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2019. Вип. 57. С. 26-32.

УДК 657.6

Бондаренко Н. М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики

Попова Є. С.

студентка факультету економіки
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Аудит зовнішньоекономічної діяльності є важливим елементом системи контролю та управління в економіці будь-якої країни, оскільки зовнішньоекономічна діяльність має велике значення для розвитку економіки. Україна, як країна з відкритою економікою, потребує ефективного аудиту зовнішньоекономічної діяльності для забезпечення своєї конкурентоспроможності та залучення іноземних інвестицій.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності українськими підприємствами є одним з пріоритетних напрямів політики держави у сфері економіки, що створює основи для розвитку вигідної торгівлі і сприятливого інвестиційного клімату в країні, забезпечує підвищення якості та конкурентоспроможності товарів, а також їх просування на зовнішні ринки.

Проте на сьогоднішній день підприємства зіштовхуються з низкою проблемних аспектів у цій сфері діяльності, серед яких відсутність необхідного досвіду роботи на зовнішньому ринку, а також суперечливе українське законодавство щодо зовнішньоекономічної діяльності. Одним з шляхів ефективного здійснення експортно-імпортних операцій є забезпечення незалежного об'єктивного контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств та професійного підтвердження достовірності звітності, яка надається користувачам і зацікавленим сторонам, що забезпечується здійсненням аудиторської перевірки, під час якої першочергово мають бути розроблені чіткі вимоги до проведення та якості аудиторських послуг.

Порядок проведення аудиторської перевірки зовнішньоекономічної діяльності підприємства та її завдання обумовлені особливим законодавчим регулюванням, як умов здійснення цього виду фінансово-господарської діяльності, так і визначення порядку оподаткування окремих об'єктів.

Основним завданням аудиту зовнішньоекономічної діяльності є виявлення на основі наданих підприємством фінансових і податкових звітів, даних аналітичного та синтетичного обліку, первинних документів, відповідності її чинним законам України та нормативам щодо зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтованості проведення таких операцій, правильності визначення фінансових результатів [1].

Розвиток аудиту зовнішньоекономічної діяльності в Україні потребує впровадження сучасних методів та стандартів аудиту, які відповідали б міжнародним вимогам. Одним з напрямків розвитку є вдосконалення законодавства у сфері аудиту зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, уніфікація з міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню якості аудиту та відкритості для іноземних партнерів. Також важливим є розвиток кадрового потенціалу в галузі аудиту, забезпечення якісної підготовки аудиторів з врахуванням міжнародних стандартів та практик.

Аудиторську перевірку зовнішньоекономічної діяльності підприємства доцільно розділити на два етапи: 1) аудит доцільності, законності і обґрунтованості здійснення підприємством зовнішньоекономічної діяльності, аудит її організації та умов виконання; 2) аудит відображення у бухгалтерському обліку, податковій та фінансовій звітності операцій зовнішньоекономічної діяльності.

До проблемних питань аудиту у сфері зовнішньоекономічної діяльності можна віднести: брак достатнього досвіду аудиторської діяльності; відсутність нормативної бази; відсутність методичних рекомендацій щодо проведення аудиту зовнішньоекономічної діяльності, тощо.

Основними шляхами вирішення вищезазначених проблем є:

- 1) «детінізація» економіки України, відповідно зі зменшенням обсягів «тіньового» бізнесу значення аудиту зростатиме;
- 2) розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;
- 3) розробка внутрішніх методик аудиту, робочої документації;
- 4) розробка типових методик аудиторської перевірки у галузі зовнішньоекономічної діяльності [2].

Для ефективності контролю експортно-імпортних операцій на підприємствах необхідно створювати відділ внутрішнього аудиту. Доцільність створення такого відділу на підприємствах може бути доведена тим, що це дозволить керівництву здійснювати контроль за підрозділами, виявити найбільш перспективні напрямки розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи. Слід зазначити, що удосконалення системи аудиту зовнішньоекономічної діяльності матиме позитивний вплив не тільки на

розвиток аудиторської діяльності, але і на державу в цілому, адже дозволить збільшити ефективність контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності та підвищення якості експортно-імпорتنих операцій.

Перспективи розвитку аудиту зовнішньоекономічної діяльності в Україні є обіцяючими, оскільки країна постійно вдосконалює свою економічну систему. За відсутності системи аудиту, яка відповідає міжнародним стандартам та вимогам, Україні буде складно привертати іноземні інвестиції та розвивати зовнішньоекономічні відносини.

Список літератури

1. Карпенко М.О., Захарченко М.О. Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №7. С. 211-217.
2. Проскуріна Н.М. Проблеми розвитку аудиту в Україні. *Ефективна економіка*. 2010. №5. С. 34-37.

УДК 657.2:336.226.322

Захаріна Є. К.

студентка

Духновська Л. М.

к.е.н., доцент

Національний університет харчових технологій

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В системі управління кожного суб'єкта господарювання важливе місце займають саме розрахунки з бюджетом за податками. Враховуючи ситуацію, що склалася на сьогоднішній стан та дію воєнного стану, який впроваджено в Україні постає проблема наповнення бюджету для нормального функціонування економіки країни. Це важливий крок для виконання державою своїх функцій та один із головних механізмів наповнення державного та місцевих бюджетів. Облікове забезпечення підприємства за розрахунками з податками та платежами повинно забезпечити правильність нарахування податків та зборів, а також вчасне їх перерахування до бюджету. Особливо важливим податкове адміністрування є під час воєнного стану для покриття дефіциту бюджету. На законодавчому рівні були впроваджені зміни щодо розрахунків з бюджетом у нормативно-правових актах, які враховують нестійке фінансове, економічне та політичне становище України.

Науковими дослідженнями з питань бухгалтерського обліку за розрахунками з бюджетом за податком на додану вартість займались видатні вчені Л.Г. Ловінська [3], Д.Г. Савчук, О.В. Фоміна [5], та ін. Попри вагомий вклад науковців у дослідження щодо розрахунків з бюджетом існують і багато дискусійних питань, що виникли у період дії воєнного стану, які є важливими, на нашу думку, для подальших досліджень. Ці питання пов'язані з обліковим та аналітичним управлінням розрахунками з бюджетом за податком на додану вартість, що зумовляють підтримку податкової системи України.

Податок на додану вартість (далі – ПДВ) виступає головним джерелом наповнення бюджету України. Основним джерелом інформації суб'єкта господарювання при управлінні розрахунками з бюджетом за податком на додану вартість є Податковий кодекс України (далі – ПКУ) [4]. Він формує відповідні взаємовідносини суб'єкта господарювання з наглядовими і контролюючими органами. Згідно ПКУ податок на додану вартість – це непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до зазначених норм у кодексі.

Цей загальнодержавний податок включається в ціну товарів або послуг. При придбанні товарів чи наданні послуг сума ПДВ включається до податкового кредиту, який в свою чергу позначає суму, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду. У ПКУ відповідно визначені підстави включення таких сум до податкового кредиту, а також інші норми. Також ПДВ включає податкові зобов'язання щодо постачання товарів (послуг) та зобов'язання перед бюджетом з ПДВ.

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [2] операції з ПДВ відображаються на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», який призначено щоб збирати та узагальнювати інформацію за розрахунками суб'єкта господарювання за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податок на додану вартість. У свою чергу рахунок 64 має субрахунки: 641 «Розрахунки за податками», 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», 643 «Податкові зобов'язання», 644 «Податковий кредит».

Податкове законодавство потребує чіткої трансформації в контексті воєнного часу через наближення механізму оподаткування операцій з ПДВ до європейських стандартів та автоматизації існуючих процесів подання інформації до контролюючих органів. Основний механізм функціонування системи електронного адміністрування податку на додану вартість регламентується постановою Кабінету Міністрів України №569 від 16 жовтня 2014 року «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» [1]. Головною метою системи електронного адміністрування ПДВ є можливість

оперативного контролю та реагування на важливу складову бюджету України. На підприємствах це зумовить покращення аналітичного забезпечення розрахунків з бюджетом за ПДВ. Удосконалення такої системи надасть змогу запобігати зловживанням шляхом незаконного отримання відшкодування ПДВ із бюджету.

Список літератури

1. Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість. Постанова Кабінету Міністрів України №569 від 16 жовтня 2014 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2014-п#Text> (Дата звернення: 10.01.2024).
2. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (Дата звернення: 10.01.2024).
3. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні / Л. Г. Ловінська, А. В. Озеран, Р. С. Коршикова // Фінанси України. – 2022. – № 4. – С. 92–106. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/38292> (дата звернення: 10.01.2024).
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755 VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Дата звернення: 09.01.2024).
5. Фоміна О. В. Облікове забезпечення управління розрахунками з бюджетом за пдв. Ефективна економіка. 2018. № 9. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6518> (дата звернення: 10.01.2024).

Стояненко О. В.

студент

Державний податковий університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікову політику визнає як «сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності» [1]. Тільки якщо на підприємстві чітко сформована облікова політика, де обрані найбільш раціональні методи та процедури обліку, які відповідають чинному законодавству, можливо отримати повну, зрозумілу та достовірну фінансову звітність. [1, с. 3-6].

Завдяки обліковій політиці, роль бухгалтера-аналітика у сучасному управлінні стає більш суттєвою, оскільки він має можливість впливати на

ключові показники бухгалтерського балансу та фінансової звітності, керувати показниками податкових декларацій та надавати необхідну інформацію для ухвалення ефективних управлінських рішень. Зрозуміло, що відбір елементів облікової політики має бути глибоко узгодженим зі стратегією розвитку підприємства, оскільки саме від цього вибору залежить фінансовий результат та фінансовий стан суб'єкта господарювання. Таким чином, облікова політика стає не лише інструментом обліку, але й ключовим інструментом управління, спрямованим на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Створенню облікової політики суб'єкта господарювання потрібно приділяти досить багато уваги по тій причині, що це гарантія раціональної побудови бухгалтерського обліку [2, с. 41-43].

Справедливо зауважено, що від правильно сформованої облікової політики залежить ефективність управління підприємством. Облік включає в себе не лише реєстрацію фінансових операцій, але і аналіз, інтерпретацію та передачу інформації усім зацікавленим сторонам, включаючи інвесторів, кредиторів і податкові органи. Якщо облікова політика не відповідає потребам і стратегії підприємства, це може призвести до негативних наслідків, таких як невірне відображення фінансового стану, неспроможність приймати обґрунтовані управлінські рішення та навіть правопорушення, якщо облік не відповідає законодавству.

Також, важливо враховувати, що облікова політика повинна бути гнучкою та відповідати змінюваним умовам діяльності підприємства та економічному оточенню. Підприємство повинно мати можливість адаптувати свою облікову політику для відображення нових реалій та стратегічних цілей.

Отже, облікова політика є ключовим інструментом для досягнення фінансової стійкості та стратегічного успіху підприємства в умовах сучасного бізнесу.

Оптимізація бухгалтерського обліку в Європейському Союзі є частиною політики оптимізації законодавства про підприємство, метою якого є забезпечення свободи проведення своєї діяльності. Правова база політики бухгалтерського обліку відображена у статті 44(2)(g) (колишня 54(3)(g)) «Договору про заснування Європейського Співтовариства». Тому в межах щорічних планів із здійснення Програми було запроваджено систему використання в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Це стало головним питанням пристосування вітчизняної законодавчої бази до *acquis communautaire* в галузі бухгалтерського обліку [3].

Облікова політика підприємства має великий вплив на фінансові результати, які воно відображає у своїх фінансових звітах. Цей вплив проявляється у наступних аспектах:

1. Прибутковість підприємства: Вибір облікових методів і правил оцінки активів може суттєво впливати на рівень прибутку, який показує підприємство у своїх фінансових звітах. Наприклад, відповідно до облікової політики може залежати, коли і як розподіляти витрати.

2. Фінансова стійкість: Облікова політика визначає, як підприємство відображає свої активи, зобов'язання та капітал. Це впливає на показники фінансової стійкості, такі як заборгованість і показники ліквідності.

3. Оцінка ризиків: Облікова політика також впливає на спосіб, яким оцінюються ризики в діяльності підприємства. Наприклад, неправильне оцінювання вартості запасів може призвести до недооцінки ризиків втрати вартості цих запасів.

4. Довіра інвесторів і кредиторів: Результати фінансової звітності впливають на сприйняття підприємства інвесторами і кредиторами. Якщо фінансові показники не є достовірними і об'єктивними через неправильно сформовану облікову політику, це може вплинути на інвестиційний інтерес та можливість отримання кредитів.

Отже, облікова політика підприємства є ключовим елементом, який визначає спосіб фінансового обліку та впливає на результати його фінансової звітності. Ця політика має важливе значення як для внутрішнього управління підприємством, де вона допомагає приймати управлінські рішення на основі надійної інформації, так і для зовнішнього сприйняття інвесторами, кредиторами та регуляторами.

Правильно сформована облікова політика забезпечує об'єктивність, достовірність та порівнянність фінансової інформації, що важливо для довіри та ефективного управління. Вибір облікових методів і політик повинен відповідати стратегії та потребам підприємства, адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тільки в цьому випадку облікова політика допоможе досягти позитивних фінансових результатів та сприятиме стабільному розвитку підприємства.

Список літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]: затв. ВРУ від 16.07.1999р. №996-XIV зі змінами і доповненнями. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Дроздова Т. Облікова політика підприємства: структура, формування, зміни. *Все про бухгалтерський облік*. 2004. № 11(922). С. 41-43.

3. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

СЕКЦІЯ 20
SECTION 20

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ
FINANCE, BANKING, INSURANCE

УДК 336.76

Гаврікова А. В.

к. е. н., доцент кафедри ФБСП

Донбаська державна машинобудівна академія

Сальников М. О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, гр. Ф-21-1

Донбаська державна машинобудівна академія

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАСЛІДКИ

Розвиток грошової системи тісно пов'язано з суспільно-політичними й історичними чинниками її формування. Грошова система – це форма організації грошового обороту в країні, встановлена загальнодержавними законами [1, с. 118]. До основних елементів грошової системи належать: грошова одиниця, державні грошові знаки, масштаб цін, валютний курс, організація емісії та обігу грошових знаків, організація міжнародних розрахунків, суб'єкт грошово-кредитного і валютного регулювання [2, с. 48]. Об'єктом регулятивного впливу грошової системи виступають всі грошові потоки, які в період воєнних дій руйнуються або перенаправляються, вводячи в хаос і критичний стан економічні відносини держави, що підкреслює актуальність дослідження з метою прискорення їх усунення в повоєнному періоді.

Розвиток грошової системи України тісно пов'язано з державною формою організації грошового обігу та емісією національних грошей. Згідно Конституції України (ст. 99) грошовою одиницею в сучасній Україні є гривня, забезпечення стабільності якої покладено на НБУ [3]. Назву «гривня» було обрано не випадково, вже в VIII-IX століттях при здійсненні торгових операцій, сплаті данини гривня використовувалась як міра ваги і лічби, а перше історичне згадування у значенні грошової одиниці зустрічається в «Повісті минулих літ» [4]. Елементом сучасної грошової системи України гривня стала в період проведення «Грошової реформи з 2 по 16 вересня 1996 року».

Масштаб цін – це вагова кількість золота чи срібла, яка прийнята державою за грошову одиницю. У сучасних умовах масштаб цін змінюється стихійно, незалежно від волі держави, під впливом інфляційних процесів в економіці. В Україні масштаб цін як фіксований вміст дорогоцінного металу в національній грошовій одиниці не використовується [5]. Згідно Закону України «Про Національний банк України» (Розділ V, ст. 32) одна гривня дорівнює

100 копійкам, а випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються. Офіційне співвідношення між гривнею та золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється [6].

Особливо вразливими до зміни під час воєнних дій є такими елементами грошової системи, як валютний курс, готівковий і безготівковий обороти.

Перші кроки регулятора, що пов'язані з підтримкою функціонування грошової системи після оголошення воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року передбачали, що:

- безготівкові розрахунки здійснюються без обмежень;
- банкомати підкріплюються готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює підкріплення готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює бланкове рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень за сумою терміном до одного року з можливістю пролонгації ще на один рік;
- платежі Уряду України здійснюються без обмежень, згідно із законодавством про особливий період [7].

Паралельно НБУ було введено тимчасові обмеження:

- призупинити роботу валютного ринку України, крім операцій з продажу іноземної валюти клієнтами;
- зафіксувати офіційний курс на 24 лютого 2022 року на рівні 29,25 грн/1 дол.;
- обмежити зняття готівки з рахунку клієнта в обсязі 100 тис. грн на день (не враховуючи виплати заробітної плати та соціальних виплат), крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку без нарахування та зняття комісій;
- заборонити видачу готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті, крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку;
- ввести мораторій на здійснення транскордонних валютних платежів (крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань) та Уряду, окремих дозволів НБУ);
- зупинити здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками резидентів держави, що здійснила збройну агресію проти України;
- банкам – емітентам електронних грошей призупинити здійснення випуску електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима, розповсюдження електронних грошей [7].

Перелічені заходи, що були впроваджені регулятором в перший день воєнного стану в Україні, допомогли частково зупинити паніку серед

юридичних і фізичних осіб, а в свою чергу, забезпечити надійність і стабільність функціонування банківської і грошової систем у наступному періоді.

З 21 липня 2022 НБУ вдруде зафіксував офіційний курс гривні на рівні 36,5686 грн/1 дол., який утримував до 03 жовтня 2023 року [8], а також впровадив інші додаткові заходи, які дозволили зменшити попит на готівкову валюту, мінімізувати витрачання міжнародних резервів на неперіоритетні у воєнний час напрями, попередити можливість штучного завищення резервів банками за валютними активами для збільшення обсягів придбання іноземної валюти.

Слід зазначити, що наслідки широкомасштабного воєнного вторгнення на територію України, яке відбулося 24 лютого 2022 року, відчули всі ланки фінансової системи, особливий тиск було здійснено на банківську систему, яка є базою формування і функціонування грошової системи, але прийняті рішення регулятора стримали незворотні руйнівні процеси в грошовому обігу. Механізм фіксації курсу, який використав НБУ відіграв роль стабілізатора, але його потрібно переглядати, що і було зроблено пізніше. На сьогоднішній день офіційний курс гривні до долара США перейдено у режим керованої гнучкості, що дає можливість НБУ виконувати поставлені задачі й будувати оптимістичні сценарії щодо відновлення економіки України в повоєнні часи і повернення до інфляційного таргетування.

Список літератури

1. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та Г 86 ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ. 2011. 589 с.
2. Голюк В.Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посіб. Київ. 2017. 340 с.
3. Конституція України. Із змінами, внесеними Законами України від 07. лютого 2019 року, № 2680-VIII. Ст. 99. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
4. Історія української гривні. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_української_гривні
5. Павліковський Б., Смолій І.-М. Грошова система та її елементи в Україні. *Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій»* 24-25 листопада 2021. Тернопіль. С. 109-110.
6. Про Національний банк України : Закон України від 09.12.23 № 3518-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
7. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsij-teritoriyi-ukrayini>

8. НБУ з 3 жовтня скасовує фіксований курс. URL:
<https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/2/704991/>

УДК 336.748.12(477)

Гаврікова А. В.

к. е. н., доцент кафедри ФБСП

Донбаська державна машинобудівна академія

Самодрига Я. В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, гр. Ф-21-1

Донбаська державна машинобудівна академія

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Економіка кожної країни відчувала негативний вплив інфляції, яка раніше носила локальні наслідки, але згодом, процес глобалізації змінив хід її протікання наділяючи всеохоплюючим і хронічним характером. Інфляцію, як тривале зростання загального рівня цін, що відображає зниження купівельної спроможності грошової одиниці, американський економіст, М. Фрідман називає податком, що може вводитися без прийняття закону. Дж. М. Кейнс вперше проаналізував інфляцію як елемент макроекономічної теорії [1]. Фундаментальну методологічну базу для аналізу інфляційних процесів заклали такі стовпи світової економічної думки, як А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Г. Кассель, Дж. Локк, А. Маршалл, Дж. Мілль, І. Фішер, Д. Юм. [2].

У період фінансово-економічної нестабільності надзвичайно важливо слідкувати за динамікою індекса інфляції (індекса споживчих цін) з метою своєчасного прийняття коригуючих заходів. Повномасштабне воєнне вторгнення в Україну запустило незворотній негативний інфляційний процес, передумовами якого було знищення, тимчасове призупинення або релокаційні дії великої кількості підприємств, що обмежило обсяг виробництва і продаж продукції національного виробника. Наприклад, станом на 02.03.2023 р. за Програмою релокації більше 800 підприємств переміщено в більш безпечні регіони, а 623 – вже повноцінно відновили свою діяльність, які після завершення бойових дій повернуться на первинні локації та стануть драйверами вибудови економіки в громадах [3].

На рис. 1 представлена динаміка індексів споживчих цін з 2012 по 2022 рр. Фактичне значення індекса споживчих цін в 2022 р. досягло максимального значення за останні 7 років – 126,6%, що сприяло прояву галопуючої інфляції та пов'язано з руйнуванням економічних зв'язків, зменшенням пропозиції товарів та послуг в результаті воєнних дій на території України.

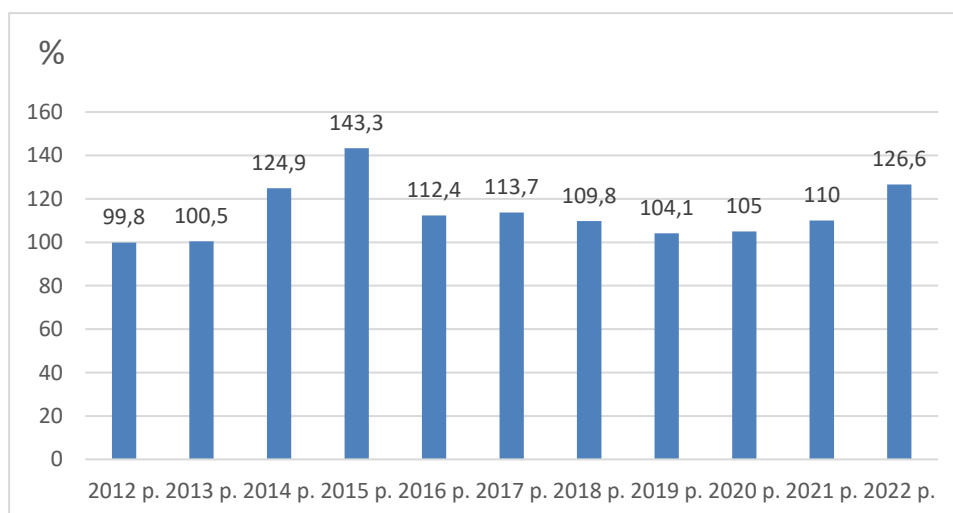

Рис. 1. Динаміка індекса споживчих цін в Україні за 2012-2022 р.
(побудовано авторами на основі даних [4])

Особливий інтерес для подальшого дослідження і моделювання поведінки індекса споживчих цін в Україні є інтервалі з 2015 р. по 2022 р. Побудуємо прогнозну модель на основі використання поліноміальної регресії, як однієї з форм регресивного аналізу, на основі даних за 2015-2022 рр. (рис. 2.):

$$Y=2,2982 \cdot X^2 - 22,597 \cdot X + 158,69. \quad (1)$$

Згідно отриманій моделі індекс споживчих цін в Україні в 2022 р. досягне значення 125,0 %, а фактичне значення складає 126,6%, що дає можливість визначити відхилення в розмірі (+1,6%).

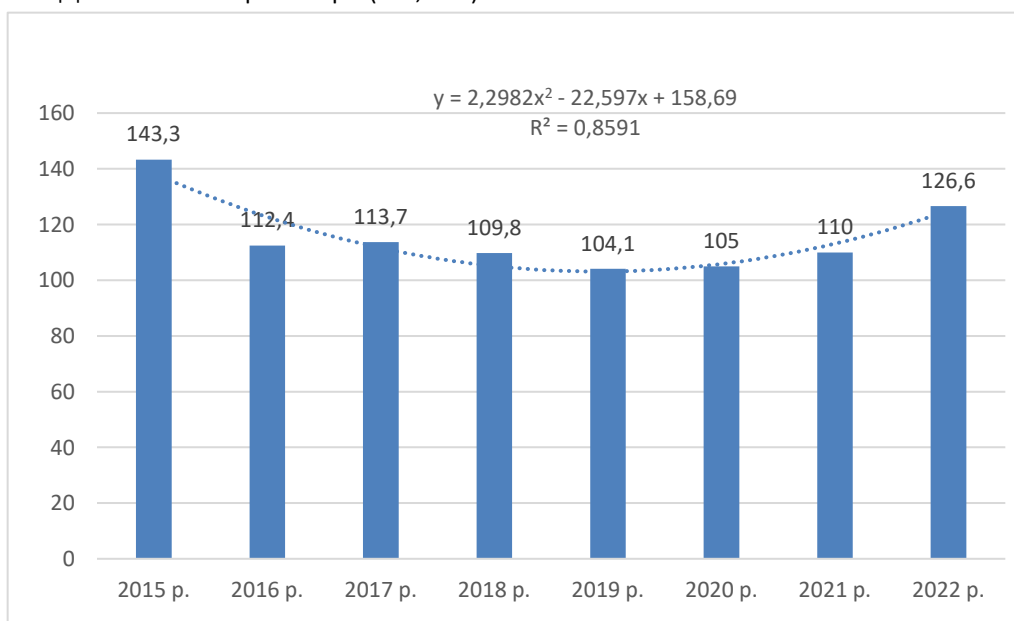

Рис. 2. Моделювання індексу споживчих цін в Україні
(побудовано авторами на основі даних [4])

Перевірка якості моделі за допомогою коефіцієнта детермінації ($R^2=0,8591$) свідчить про її адекватність, а представлені результати моделювання є актуальними для подальшого і більш глибокого дослідження, в основу якого буде покладено циклічність розвитку економічних процесів в Україні.

Список літератури

1. Інфляція. URL: <https://uk.wikipedia>
2. Аверкина М.Ф., Каток Д.К. Моделювання рівня інфляції в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронне видання.* 2018. № 5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/3.pdf
3. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-41218679e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>
4. Індекс інфляції (індекс споживчих цін). Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2022/>

Гречка В. В.

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МАКРОФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Банківська система виступає найважливішим елементом політичного, правового і економічного сектору суспільного життя, що покликаний сприяти забезпеченню соціально-політичної стабільності та економічного зростання в країні. Водночас, банківська система спроможна спровокувати кризові явища, які здійснюють негативний вплив на громадянське суспільство.

Виступаючи найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери держави банківська система є частиною забезпечення фінансової безпеки країни. По суті саме стан банківського сектора визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а тому певною мірою і рівень фінансової безпеки держави.

Зовнішні виклики, які постали перед Україною та всім світом протягом 2020-2023 років у виді глобальної пандемії, війни, економічної та політичної кризи вимагають від банківських установ адекватних рішучих дій, які забезпечать певний рівень стабільності їх роботи. За таких умов НБУ впровадило ряд заходів, які покликані забезпечити ліквідність та платоспроможність банківської системи України, що призвело до виходу з ринку або визнання

неплатоспроможними частини комерційних банків. протягом 2020-2023 років спостерігається стійке зменшення кількості банків з 73 од. до 63 од. Також з ринку виходять банки з іноземним капіталом, їх кількість скоротилась з 33од. до 28од., кількість банків із 100% іноземним капіталом скоротилась на 3 од [2].

Інтегральний індикатор фінансової безпеки банківського сектору України представлено на рис. 1.

Аналіз інтегрального індикатора фінансової безпеки банківського сектору протягом 2018-2022 років показав, що хоча він залишався досить низьким протягом аналізованого періоду, але в умовах політичної та економічної нестабільності, завдяки своєчасним рішенням НБУ, банківська установа забезпечила достатній рівень стабільності фінансової системи.

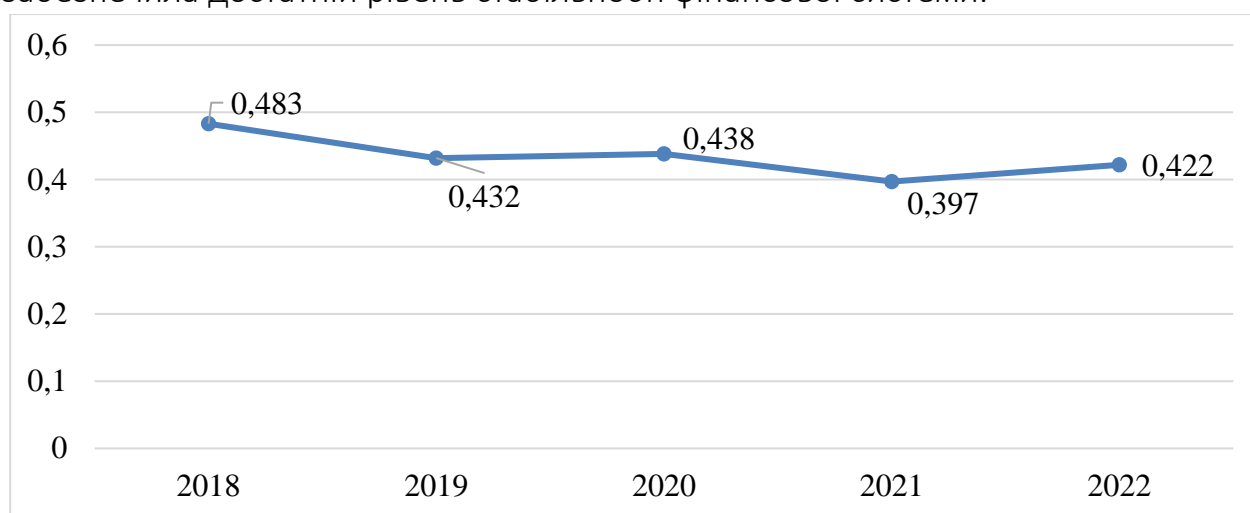

Рис. 1. Інтегральний індикатор фінансової безпеки банківського сектору України
Джерело: складено на основі [2]

З початку війни банки майже безперервно продовжували свою діяльність у регіонах, де це було безпечно для працівників та клієнтів. Безперервно надавалися послуги онлайн. Робота відділень стрімко відновлювалася в регіонах, звільнених навесні та восени 2022 року. Водночас за рік банки скоротили кожне п'яте відділення, насамперед у регіонах, де велися активні бойові дії. Відповідно там спостерігалися значні безпекові ризики, а попит на банківські послуги був значно меншим, ніж у решті регіонів.

Незважаючи на поступове зменшення частки непрацюючих активів в загальних активах банківської системи протягом останніх років, вона залишається досить високою і станом на 01.11.2023р. складала 27,84%, що свідчить про необхідність подальшого удосконалення управління активами банків з метою підвищення їх якості [2].

Головний напрям забезпечення фінансової безпеки банківських установ має бути спрямований підвищення економічної ефективності і сприяти росту обсягу та ефективності використання фінансових ресурсів.

Основними загрозами для фінансової безпеки банківського сектору є:

- зatoryжні воєнні дії на території України;
- економічний спад в державі;
- коливання національного курсу;
- зменшення рівня ліквідності активів банківських установ;
- інфляція;
- відтік капіталу з держави;
- кібератаки та терор з боку держави-терористки [3, с. 95].

До основних завдань які стоять перед Національним банком України є створення оптимальних умов для виконання банками своїх функцій та обслуговування населення в умовах війни, зменшуючи негативний вплив військової агресії на банківську систему. Під час російської військової агресії банківська система України стикнулася із великою кількістю ризиків які впливають на основні банківські операції. До них належать:

- зростання макроекономічного ризику, який виражається сильним спадом економіки та дефіцитом бюджету;
- зростання ризику капіталу – капітал з початку війни змінився незначно, але якщо війна буде довгою, ризик посилиться;
- зростання кредитного ризику, що пояснюється падінням доходів населення, припиненням роботи підприємств;
- зростання валютного ризику, але фіксація обмінного курсу та збалансовані валютні позиції поки що стримують цей ризик;
- ризик прибутковості вважається високим через збитки за кредитами та відрахування до резервів за кредитними збитками [1, с. 97].

Список літератури

1. Заячківська О.В. Фінансова безпека банківського сектору України. *Вісник НУВГП*. 2023. №1. С.33-41.
2. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України. URL: [#1](https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision)
3. Ситник Н.С. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *Молодий вчений*. 2023. №6. С.94-98.

УДК 336.7

Житар М. О.

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ОСНОВНІ КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, наша країна втратила значні людські ресурси та стала свідком руйнування критичних, виробничих та соціальних структур. Військові дії тривають, але віра у перемогу підштовхує науковців та практиків дискутувати з приводу форматів відбудови та модернізації країни після війни. Після припинення воєнних дій, Україна вступить у масштабний процес відновлення економіки, який буде базуватися на реалізації плану, розробленого українським урядом та підтриманого міжнародними донорами.

Найбільш важливими джерелами фінансування післявоєнного відновлення України повинні бути репарації від країни-агресора та допомога міжнародної спільноти [1-2].

У формуванні пулу міжнародної допомоги для відбудови України ключову роль відіграють Європейський Союз, уряди країн-партнерів та міжнародні інституції, такі як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші.

Міжнародний валютний фонд оновив ключові показники прогнозу для України на 2024-2026 роки [3]. Згідно прогнозу МВФ реальний ВВП України в 2024 р. має зрости на 3-4% (проти +4,5% у 2023 р.). Основними драйверами зростання можуть стати приватні споживчі та інвестиційні витрати. МВФ очікує деяке покращення ділової активності, в результаті чого частка інвестицій у ВВП підвищиться (до 18% ВВП проти 16,5% у поточному році та 12,6% ВВП у 2022 році), а рівень безробіття знизиться (до 14% проти 20-25% у 2022-2023 рр.). Поряд з цим очікується покращення умов зовнішньої торгівлі: темпи приросту експорту товарів (+17,9%) перевищуватимуть темпи приросту імпорту (+8,3%). Однак, загалом внесок балансу зовнішньої торгівлі у ВВП буде залишатися негативним (-18,5% ВВП), передусім із-за підвищення імпортозалежності економіки та значними витратами українських біженців за кордоном. Приріст цін в наступному році дещо прискориться, однак залишиться в межах однозначного рівня (9,5%). Основні причини прискорення інфляції пов'язуються з ефектом низької бази порівняння (передусім в часині продуктів харчування) та зростанням собівартості підприємств із-за ефектів війни. Ріст заробітної плати перевищуватиме приріст цін на 8,5%, що сприятиме активізації споживчого попиту. Дефіцит державного бюджету залишатиметься найбільш проблемною точкою української економіки. Однак, його рівень відносно ВВП дещо знизиться (до 20,4% ВВП проти 25-27% ВВП у 2022-2023 рр.).

Фінансування дефіциту на 90% буде забезпечуватися з зовнішніх позик та грантів і на 10% - із внутрішнього боргового ринку. Таким чином, 2024 рік не обіцяє бути простим, однак поєднання зусиль зовнішніх партнерів з оптимальними управлінськими рішеннями української влади дозволить мінімізувати економічні та фінансові ризики. Незважаючи на складні умови, бізнес адаптується і, повернувшись до роботи, поступово відновлює свою діяльність, зовнішньоторговельні операції, покращує свої очікування на майбутнє з огляду на власні сили, допомогу Уряду (запущено різноманітні програми кредитної та грантової підтримки бізнесу). Враховуючи це, на наш погляд, 2024 рік стане етапом закріплення економічного відновлення, яке вже почалося у 2023 році після значного падіння у 2022 році [4-5].

Таким чином, вищезазначене, дає можливість зробити висновок про те, що загалом, відновлення економіки України, що постраждала від війни, повинно відбуватися за наступними основними напрямками:

- відновлення фізичної інфраструктури та реставрація природного середовища.
- реконструкція житлового фонду.
- соціальна реабілітація постраждалих, відновлення соціальної інфраструктури та розвиток сфери соціальних послуг.
- відродження промислового сектору, створення нових робочих місць та підтримка малих і середніх підприємств.
- створення виробничих потужностей та формування державних замовлень для зміцнення обороноздатності країни.
- підвищення якості державного управління та зміцнення інститутів ринкової економіки.

Список літератури

1. Міністерство економіки України. Доступ до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/>
2. Zhytar M. Key Stages of Ukraines Economic Recovery Plan in the Post-War Period. I Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України» (м. Вінниця, 27 квітня 2023); ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 8-10.
3. Міжнародний валютний фонд. Доступ до ресурсу: <https://www.imf.org/en/Home>
4. Житар М.О. Напрями забезпечення фінансової стійкості держави в умовах військового стану. II Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку" (Запоріжжя, 10 листопада 2023 року), С. 181-183.
5. Офіс реформ Кабінету Міністрів України. Доступ до ресурсу: https://rdo.in.ua/sites/default/files/pdf/digest76_ukr.pdf

УДК 338.2

Заїчко І. В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Заїчко І. Д.

менеджер будівельних та монтажних робіт ТОВ «НКБУД»

ФІНАНСОВЕ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах війни будівельні підприємства характеризуються пріоритетністю збереження їх життєздатності та входять до переліку визначальних галузей національної економіки України, оскільки на них покладено відновлення і відбудова житлової та соціальної інфраструктури, транспортно-логістичної, промислової, енергетичної та інженерної галузей. Діяльність будівельних компаній, їх фінансове та ресурсне забезпечення вимагають особливої уваги саме тому, що в першу чергу на них покладені завдання ліквідації наслідків воєнних надзвичайних ситуацій в результаті агресії росії щодо України. Крім того вони є важливою складовою найпотужнішої будівельної галузі країни, котра забезпечує безперервний матеріальний розвиток виробництва та вирішення житлових проблем. Воєнні дії спричиняють численні знищення інфраструктурних та житлових об'єктів, що вимагають швидкого відновлювання. Але окрім ремонтних робіт зіпсованого житла, є досить важливі будівельні роботи по облаштуванню найпростіших укриттів, бомбосховищ та інші роботи оборонного значення. В даному аспекті досить слушним буде зауважити про порушені взаємовідношення між регіонами, повну чи часткову зупинку діяльності підприємств, гостру нехватку експертів і робітників в будівельній галузі спричинену еміграцією українських громадян за кордон, а також недостатність будівельних матеріалів, що спричиняє гальмівний вплив на відновлення, створює логістичні затримки і спричиняє досить серйозні ускладнення в подальшому функціонуванні бізнесу.

Забезпечення життєздатності будівельних підприємств в умовах війни полягає у своєчасному та продуктивному пристосуванні до перемін у внутрішніх та зовнішніх умовах без відхилень та з можливістю забезпечувати розвиток, цілеспрямованість, динамізм та керованість. Будівельні підприємства, впливаючи на формування соціально-економічний розвиток та фінансовий потенціал країни повинні регулярно здійснювати оцінку ефективності своєї господарської діяльності з метою створення стійких моделей забезпечення послідувочої діяльності, оскільки від компетентного управління і вирішення проблем фінансового та ресурсного забезпечення будівельного підприємства залежатиме ефективність уникнення можливих загроз, а також його можливості ліквідації негативних наслідків впливу зовнішніх чинників та внутрішньодержавного середовища. В такому випадку, стадії процесу

управління набуватимуть певної вагомості в залежності від внутрішніх і зовнішніх умов функціонування підприємства, а етапи цього процесу можуть зазнавати змін чи черговості в залежності від результатів [1].

Оцінка можливостей будівельного підприємства до виживання в умовах нестабільності формується в результаті забезпечення його стійкості, яка «характеризує підприємство в його фінансовому плані, оскільки від наявності певного обсягу фінансів та їх правильного розподілу залежить результат його діяльності» [2, с. 65], а також вміння реагувати на перемінність внутрішнього ринку та його власної ситуації, котра невимушено залежить від можливо суцільної нестабільності, породжує макроекономічні тенденції. В умовах такої нестабільності, одним з вагомих інструментів управління будівельним підприємством є прийняття рішень, що ґрунтуються на актуальній і якісній інформації. Усі ці рішення потребують капіталовкладень і реалізуються шляхом активізації інвестиційно - інноваційної діяльності, головним внутрішнім фінансовим джерелом яких є прибуток [3, с. 5].

Оскільки для ефективного фінансового та ресурсного забезпечення будівельного підприємства необхідне дослідження їх характеристик, вважаємо за доцільне означення класифікації та акцентування на групах ресурсів, які є потрібними для його розвитку. Проведені дослідження вказують на те, що в наукових джерелах систематизація проводиться за походженням ресурсів (первинні та вторинні) та вичерпністю (вичерпні та невичерпні) [4, с. 28]. Безперервне постачання ресурсами в тій кількості, а також з тією якістю, що необхідно для здійснення господарської діяльності будівельного підприємства, зосереджено в функціональних обов'язках правління та забезпечує ефективність проведення господарської діяльності. «Основними джерелами розвитку виступають фінансові ресурси, тобто грошові кошти, що знаходяться у розпорядженні підприємства, або кошти, які можуть бути швидко вивільненими із обороту. Окрім вільних власних грошових коштів, підприємство за умови ліквідності та платоспроможності може розраховувати на зовнішні фінансові ресурси» [5, с. 69]. Питання ресурсного забезпечення набуває виняткової ваги в умовах невизначеності та нестабільності, котрі спричинені масштабною війною в результаті військового вторгнення росії в Україну. Досить вагомими проблемами окреслено питання, які торкаються ресурсного забезпечення це, в першу чергу, порушення маршрутів логістики з постачання матеріалів, сировини, а також інших ресурсів. Досить впливовим визначається також істотне зниження інвестиційно-фінансової спроможності будівельних підприємств. В означених умовах досить не простим в коло важливих висувається завдання завбачення подальшого розвитку фінансово-економічних процесів та їх наслідків, що досить затрудняє визначення та виконання договірних зобов'язань з постачальниками.

Фінансове та ресурсне забезпечення будівельних підприємств є важливим фактором в організації успішної діяльності. Відіграючи одну з ключових ролей в економіці країни, на будівельні підприємства припадає досить великий обсяг інвестиційних ресурсів, валового національного продукту країни та створення

робочих місць. Тому, з метою забезпечення ефективного функціонування будівельному підприємству необхідно забезпечувати систематичний моніторинг рівня забезпеченості ресурсами для швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища, а також виникнення потенційних і реальних загроз. Крім того, інноваційних підходи управління та вміння адаптуватися до змін, котрі породжуються умовами нестабільності вимагає від будівельних підприємств гнучкості для забезпечення його фінансової стабільності та доступу до необхідних ресурсів.

Список літератури

1. Заїчко І. В., Богріновцева Л. М. Фінансовий менеджмент в системі забезпечення діяльності збутових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1933/1861>
2. Бондарук Т. Г., Заїчко І. В., Бондарук І. С. Діагностика фінансового стану підприємства та його інвестиційної привабливості в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1-2. С. 62-75. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6274>
3. Білошкурський М. В., Заїчко І. В., Ковернінська Ю. В. Фінансовий аналіз резервів прибутку для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Том 7. № 2. URL: <https://is-journal.com/is/article/view/184>
4. Верхоглядова Н. І., Письменна О. Б. Класифікація ресурсів та її значення для управління ресурсозбереженням. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 16. С. 27-31.
5. Вербівська Л. В., Заїчко І. В., Тимченко Т. М. Управління інвестиційно-інноваційними ресурсами підприємств в реаліях цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2. 2022. С. 67-73. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/273/273>

УДК 338.1+336

Швець С. М.

с.н.с. відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ФІСКАЛЬНО-МОНЕТАРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Стимулювання економічного зростання доцільно розглядати з двох позицій: перша – це залучення до використання нових факторів виробництва для нарощення обсягів випуску і друга – це реалізація регуляторних заходів сприяння перерозподілу ресурсів, підвищення їх ефективності, супроводу виробничого процесу та орієнтації на швидку реалізацію продукції на ринках збуту. Другий шлях виглядає більш перспективним, оскільки регулювання в

координатах системи, що вже існує, не потребує витрачання значних часових, матеріальних чи фінансових ресурсів. Регулювання відбувається за допомогою врахування нових зв'язків між структурними елементами – секторами економіки або упорядкування не задіяних раніше зв'язків, які ототожнюються з інструментами втілення таких регуляторних заходів. Показовим в даному випадку є компліментарне поєднання фіскальних і монетарних цілей політики, яке виникло на вимогу часу.

З появою Інтернету відлік сучасної інформаційної ери та розвиток штучного інтелекту дозволили змінити наголоси і просунулися в напрямку покращення та більш продуктивного використання факторів виробництва, які перебувають у постійному трансцендентному русі. Проте, якісні зміни, пов'язані з обробкою та поширенням інформації, виявилися не здатними в повній мірі компенсувати низький поступ генерування шумпетерівських «критичних» інновацій, що пояснює подальше надмірне розгалуження фінансового сектора [1]. Незважаючи на переважно експансивну монетарну політику центральних банків, в економічно розвинених країнах упродовж останніх десятиліть й до початку пандемії COVID-19 утримувалися відносно низькі процентні ставки і спостерігалися низькі темпи інфляції поряд із низькими темпами економічного зростання (тривала стагнація, англ.: *secular stagnation*) [2]. Проте інфляція як економічне явище нікуди не зникла, а лише змінила сферу поширення, перевтілившись у рушія «гіпертрофованого» фінансового сектора. Розширення переліку та збільшення обороту фінансових деривативів, не підкріплене належним чином з боку фізичного капіталу, стало тригером уповільненої дії, що наблизило часові орієнтири розгортання у світовій економіці низки фінансових криз [3].

Аналіз практики використання державою своїх повноважень для приборкання криз, особливо в англосаксонських країнах, яке набуло поширення упродовж останніх десятиліть, показав, що змінилися підходи до імплементації економічної політики з наданням особливого наголосу податково-бюджетному та грошово-кредитному регулюванню. При цьому, по-перше, змінилася роль урядів, які стали втручатися не лише в регулювання бізнес-циклів. Державний сектор виявився чи не єдиним здатним тією або іншою мірою врівноважувати структурні дисбаланси, зумовлені глобалізацією, що поряд з перевагами негативно позначилося на збільшенні нерівності у доходах і розподілі багатства в суспільствах. По-друге, перед обличчям неочікуваних і масштабних шоків, спровокованих фінансовою кризою 2008 р. та пізніше пандемією COVID-19, держава виступила гарантом останньої інстанції забезпечення виплат заробітної плати, страхування банківських вкладів населення, спрямування кредитних вливань у бізнес структури тощо. В результаті такого надмірного втручання держави в економіку в країнах світу різко зріс державний борг, з формуванням тенденції до подальшого збільшення [4].

Практика надмірного залучення грошового регулятора до вирішення питання покриття дефіциту бюджету упродовж двох і більше кризових періодів

поспіль призвела до того, що на зміну політиці процентних ставок прийшла кількісна монетарна політика. Наслідком такої зміни стало нарощення надмірної ліквідності в банківській системі й використання останньої не за основним призначенням, яке полягає у кредитуванні реального сектора економіки. Виникає логічне запитання, а чи варто позбутися частини ліквідності щоб повернутися до політики процентних ставок? Саме політика дорогих грошей зараз активно пропагується центральними банками розвинених економік для сповільнення структурної інфляції і повернення до меж цінового таргету. Поставлене запитання додатково актуалізується зростанням інфляції заробітної плати, яка є ключовою проблемою в переговорах між роботодавцями та працівниками [5].

Оскільки інфляційному стрибку 2021–2022 рр. передували кризові події, які потребували тривалого фіскального домінування, активне монетарне втручання також потребуватиме чималого часу для відновлення стабільності на грошовому ринку. В свою чергу, розширення часового відліку реалізації політики дорогих грошей для приборкання цін на фінансові активи починає негативно позначатися на економічній динаміці, що може призвести до важких наслідків для реального сектора економіки. З огляду на озвучені висновки, компліментарність реалізації фіскальної і монетарної політики більше не передбачає повну незалежність центральних банків і центральних урядів, як це пропагувалося упродовж останніх трьох десятиліть. Тому, вочевидь, окрім боротьби з інфляцією в реальному секторі перед центральними банками будуть поставлені й інші завдання, які вибудовуватимуться у компліментарній ієрархії поєднання повноважень реалізації монетарної і фіскальної політики.

Список літератури

1. Missing Growth from Creative Destruction / P. Aghion et al. *Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper*. 2017. No. 04.
2. Eichengreen B. Secular stagnation: the long view. *American Economic Review*. 2015. Vol. 105, no. 5. P. 66–70. URL: <https://doi.org/10.1257/aer.p20151104>.
3. Lo S., Rogoff K. Secular stagnation, debt overhang and other rationales for sluggish growth, six years on. *Bank for International Settlements Working Papers*. 2015. No. 482.
4. The raw reality of the growing (external) debt crisis: 2023. A call to action. *Committee for Development Policy Background Paper*. 2023. No. 58. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/CDP-bp-2023-58.pdf>.
5. Mishkin F. S. Rethinking monetary policy after the crisis. *Journal of International Money and Finance, Elsevier*. 2017. Vol. 73(PB). P. 252–274.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції

(частина 2)

м. Біла Церква,
12 січня 2024 р.

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 12.01.2024 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,1

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 24497

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

